

Rola władz w SKOK - aspekty prawne

Małgorzata Gryber

ROLA WŁADZ W SKOK – ASPEKTY PRAWNE

Warszawa 2015

Publikacja została wydana nakładem Komisji Nadzoru Finansowego

© Komisja Nadzoru Finansowego
Pl. Powstańców Warszawy 1
00-030 Warszawa
www.knf.gov.pl

Warszawa 2015
Wydanie I

ISBN 978-83-63380-97-7

Nakład: 3000 szt.

Stan prawny na dzień: 1.07.2015 r.

Przygotowanie do druku i druk:
Omikron sp. z o.o.

Niniejsza publikacja wydana została w celach edukacyjnych w ramach projektu CEDUR. Informacje w niej zawarte mają wyłącznie charakter ogólny i nie stanowią porady inwestycyjnej.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego nie ponosi odpowiedzialności za wszelkie decyzje inwestycyjne, podjęte przez czytelnika na podstawie zawartych w niniejszej publikacji informacji.

SPIS TREŚCI

I. Słowniczek	4
II. Wstęp	5
1. Istota działania organów SKOK	6
2. Cechy organów SKOK.....	7
III. Walne zgromadzenie członków SKOK (zebranie przedstawicieli)	8
1. Zwotywanie posiedzeń i głosowanie na walnym zgromadzeniu	8
2. Uchwały walnego zgromadzenia	9
3. Zwołanie walnego zgromadzenia.....	10
4. Czas i miejsce zwołania walnego zgromadzenia	10
5. Kompetencje walnego zgromadzenia	10
IV. Zarząd SKOK	13
1. Powoływanie i odwoływanie członków zarządu SKOK.....	13
2. Kadencja członków zarządu SKOK	14
V. Rada nadzorcza w SKOK	16
1. Powoływanie i odwoływanie członków rady nadzorczej w SKOK	19
2. Organizacja pracy rady nadzorczej w SKOK.....	19
3. Zakres działania rady nadzorczej w SKOK	21
4. Działania rady nadzorczej w SKOK w przypadku postępowań sanacyjnych.....	22
VI. Komisja kredytowa SKOK	25
1. Skład oraz tryb powoływania i odwoływania członków komisji kredytowej.....	25
2. Kwalifikacje członków komisji kredytowej.....	25
VII. Ograniczenia kredytowe w odniesieniu do członków organów SKOK	26
VIII. Zakaz udzielania poręczeń przez członków organów SKOK	27
IX. Odpowiedzialność osób wchodzących w skład organów SKOK	28
X. Rola Kasy Krajowej w systemie władz w SKOK	30
1. Walne zgromadzenie Kasy Krajowej.....	31
2. Rada nadzorcza Kasy Krajowej	31
3. Rola zarządu Kasy Krajowej	32
4. Komisja funduszu stabilizacyjnego	32
XI. Nadzór Komisji Nadzoru Finansowego	35
1. Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych	35
2. Rekomendacje Komisji Nadzoru Finansowego	38

I. SŁOWNICZEK

Spółdzielnia – dobrowolne zrzeszenie nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą, przy czym majątek spółdzielni jest prywatną własnością jej członków. Spółdzielnia może także prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska.

Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe – działające w formie spółdzielni instytucje, niebędące bankami, wykonujące na podstawie ustawy o skok niektóre czynności zastrzeżone dla banków. Celem kas jest gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia.

Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa (Kasa Krajowa) – spółdzielnia osób prawnych, w której zrzeszają się obowiązkowo wszystkie spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe. Zgodnie z ustawą o skok Kasa Krajowa prowadzi działalność wyłącznie na rzecz swoich członków (poszczególnych kas); celem działalności Kasy Krajowej jest zapewnienie stabilności finansowej kas, a w szczególności udzielanie kasom wsparcia finansowego ze środków funduszu stabilizacyjnego. Kasa Krajowa sprawuje także kontrolę kas w zakresie zgodności ich działalności z przepisami prawa oraz prawidłowości prowadzonej gospodarki finansowej.

WOCCU (World Council of Credit Unions) – Światowa Rada Związków Kredytowych – ogólnoświatowa organizacja z siedzibą w Stanach Zjednoczonych, zrzeszająca związki spółdzielni oszczędnościowo-kredytowych poszczególnych krajów z różnych regionów świata. Członkiem WOCCU jest także Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa.

Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) – państwowy organ nadzoru, sprawujący nadzór nad sektorem bankowym, rynkiem kapitałowym, ubezpieczeniowym i emerytalnym, nad instytucjami płatniczymi i biurami usług płatniczych oraz nad spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi i Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową. Celem nadzoru nad rynkiem finansowym jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania tego rynku, jego stabilności, bezpieczeństwa oraz przejrzystości, zaufania do rynku finansowego, a także zapewnienie ochrony interesów uczestników tego rynku.

II. WSTĘP

Celem publikacji jest przedstawienie roli władz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (dalej: SKOK, kasa), jaka została im przydana na podstawie przepisów prawa. Granice autonomii woli SKOK w zakresie podejmowanych działań wyznaczone zostały przez normy obowiązującego prawa, normy zwyczajowe, zasady współżycia społecznego, dyrektywy, a także przez indywidualne postanowienia umowne stron zawierających umowy ze SKOK. Wzrost poziomu świadomości ekonomicznej społeczeństwa, wynikający m.in. z edukacji, dotyczy także nowego pojmowania tej roli. Jej charakter wyznaczany jest każdorazowo przez czynniki zewnętrzne występujące w danym czasie i odnoszące się do konkretnych i indywidualnych relacji. Swoboda władz SKOK w zakresie kształtowania stosunków umownych w praktyce nie przybiera postaci niczym nieskrępowanej i nieograniczonej. Istotne jest zatem nakreślenie granic możliwości działania władz SKOK i autonomicznej możliwości kształtowania stosunków cywilnych pomiędzy SKOK a innymi podmiotami rynku finansowego w granicach określonych przez porządek prawny, chronione przez SKOK wartości wynikające z ustawy o skok lub innych ustaw, a także z punktu widzenia dokonywanych przez SKOK czynności prawnych.

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe stały się w Polsce istotnym elementem systemu finansowego. Kasy są jednostkami organizacyjnymi typu korporacyjnego, posiadającymi osobowość prawną. Działalność SKOK prowadzona jest na zasadach dobrowolności członkostwa. Istotą kas jest zmienność składu osobowego jej członków oraz istnienie funduszu udziałowego. Istotą działania SKOK jest realizacja idei samopomocy finansowej, a także prowadzenia działalności opartej na więzi członkowskiej. W kasach obowiązuje zasada względnej równości praw i obowiązków członków, a także zasada ich równego traktowania¹. Celem kas jest gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na zlecenie członków kas rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia na zasadach określonych w ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (t.j.: Dz.U. z 2014 r., poz. 1450 z późn. zm.). Dodatkowo kasy, po uzyskaniu zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), mogą pośredniczyć w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych lub tytułów uczestnictwa funduszy zagranicznych, funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) innych niż państwo członkowskie Unii Europejskiej lub państwo należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EEA).

Kasy postrzegane są na rynku finansowym jako instytucje zaufania publicznego, a więc podmioty profesjonalne, do których kontrahenci mają szczególne zaufanie. Oznacza to *de facto* zaostrenie odpowiedzialności kas za nieprawidłowe wykonywanie czynności, które zostały im powierzone na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (t.j.: Dz.U. z 2013 r., poz. 1450 z późn. zm., dalej: ustawa o skok). Obowiązkiem kas jest szczególna dbałość o bezpieczeństwo powierzonych kasie środków pieniężnych swoich członków. Niezależnie od powyższego, interesy członków kas będących konsumentami

¹ Zob. H. Cioch, *Zarys prawa spółdzielczego*, Warszawa 2007, s. 16; S. Grzybowski, *Prawo spółdzielcze w systemie porządku prawnego*, Warszawa 1976, s. 35 i n.; K. Kruczałak, *Prawo handlowe. Zarys wykładu*, Warszawa 1997, s. 332.

podlegają ochronie przewidzianej w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów. Polityka kas realizowana jest za pośrednictwem działających w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych organów ustawowych, stanowiących władze SKOK. Regulacja dotycząca organów SKOK jest fragmentaryczna i nieusystematyzowana. Struktura i rola organów SKOK określona została w ustawie o skok oraz – w zakresie nieuregulowanym tą ustawą – w ustawie z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2013 r., poz. 1443 z późn. zm., dalej: Prawo spółdzielcze), gdzie znajduje się większość przepisów ogólnych (Dział IV Tytuł I).

Elementem istotnym systemu SKOK jest działalność Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej oraz rola, jaką w tym systemie pełni Komisja Nadzoru Finansowego, będąca organem bezpośrednio nadzorującym działalność SKOK na polskim rynku finansowym. Przepisy wprowadzające sprawowany przez Komisję Nadzoru Finansowego nadzór nad działalnością SKOK wprowadziły największe zmiany w funkcjonowaniu ich organów. Zmiany w zakresie działania organów SKOK dotyczyły między innymi obowiązków informacyjnych nałożonych na SKOK, wynikających z art. 18 ust. 3 ustawy o skok w zw. z art. 18 ust. 1 ustawy o skok oraz art. 71 ust. 6 ustawy o skok. Nie bez znaczenia dla działalności SKOK jest również obowiązek określony w art. 21 ust. 1 ustawy o skok dotyczący uzyskania zgody KNF na powołanie prezesa zarządu SKOK.

1. ISTOTA DZIAŁANIA ORGANÓW SKOK

Obecny kształt regulacji funkcjonowania spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych jest wypadkową doświadczeń historycznych dokonywanych na rynku finansowym przemian oraz regulacji prawnych, które są konsekwencją zachodzących zmian gospodarczych. Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, jako podmioty typu korporacyjnego, działają w oparciu o zasadę podziału władzy na organy stanowiące, wykonawcze i nadzorujące. Zgodnie z przepisem art. 38 k.c. osoba prawna działa przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie. Sposób działania organów SKOK określa ustawa o skok, Prawo spółdzielcze i statut. Obligatoryjnymi są organy kas określone w art. 35 Prawa spółdzielczego oraz w art. 18 i nast. ustawy o skok. Są nimi:

- 1) **walne zgromadzenie,**
- 2) **rada nadzorcza** oraz
- 3) **zarząd.**

W kasie mogą funkcjonować zebrania grup członkowskich w przypadku zastąpienia walnego zgromadzenia zebraniem przedstawicieli. W kasach działają również w charakterze opiniodawczym **komisje kredytowe**. Kasy są spółdzielniami. Fakt ten determinuje nie tylko sposób tworzenia SKOK czy ich organizację, ale w niektórych przypadkach wpływa na ich funkcjonowanie. Statut Spółdzielni może przewidywać także powoływanie innych organów niż wyżej wymienione, choć w wypadku kas rozwiązanie takie nie wydaje się szczególnie uzasadnione.

Statut jest podstawowym aktem prawnym regulującym przedmiot i zakres działalności kas. Określa ich strukturę organizacyjną, zasady polityki gospodarczej i finansowej, a także zasady wyboru i odwoływania członków organów kas, tryb zwoływania posiedzeń organów oraz sposób i warunki podejmowania uchwał. Statut może przewidywać wydawanie przez organy SKOK regulaminów

ich działania. Regulamin organu kasy nie może jednak samodzielnie regulować zagadnień, które ustawodawca pozostawia do określenia wyłącznie w statucie. Nie można wyznaczać w regulaminie walnego zgromadzenia zasad i trybu wyboru oraz odwoływania członków rady nadzorczej z pominięciem statutu. Ustawa nakazuje w art. 5 § 1 pkt 7 Prawa spółdzielczego, by kwestie te zostały unormowane w statucie. Statut może natomiast upoważniać poszczególne organy spółdzielni do uchwalania innych regulaminów, np. regulaminu przeprowadzania przetargu.

2. CECHY ORGANÓW SKOK

Wszystkie organy kas są kolegialne i składają się przynajmniej z 3 członków. Członkami organów SKOK mogą być wyłącznie członkowie kasy. W praktyce istnieje podział na organy konstituowane przez wszystkich członków kas i organy, do których członkowie są wybierani na określoną kadencję (np. rada nadzorcza) lub na czas nieoznaczony (np. zarząd pomimo iż kasom przysługuje prawo uregulowania w statucie kwestii jego kadencyjności).

W zakresie wyborów do organów SKOK obowiązują trzy reguły ogólne wynikające z regulacji Prawa spółdzielczego:

- 1) wybory dokonywane są w głosowaniu tajnym,
- 2) liczba kandydatów, spośród których dokonuje się wyboru, jest nieograniczona,
- 3) odwołanie członków organu może nastąpić tylko w głosowaniu tajnym.

Każdy kandydat wybierany do organów SKOK winien wyrazić zgodę na swój wybór. Brak zgody kandydata uniemożliwia jego powołanie na członka organów SKOK. Kandydat nieobecny podczas wyborów winien zgodę na wybór sporządzić na piśmie.

Tajność głosowania polega na podejmowaniu uchwał w sposób uniemożliwiający innym uczestnikom zgromadzenia zapoznanie się z treścią aktu głosowania konkretnej osoby. Kasa powinna zapewnić takie warunki głosowania, by gwarantowały one tajność procesu decyzyjnego (wyborczego) członka SKOK, tj. możliwość anonimowego oddania głosu. Nie stanowi naruszenia zasady tajności głosowania uzyskanie *post factum* informacji o częściowych wynikach wyborów, np. gdy głosowanie na walnym zgromadzeniu odbywa się etapami, a po zakończeniu jednego z etapów przewodniczący komisji mandatowo-skrutacyjnej podaje liczbę głosów zdobytych przez każdego z kandydatów do rady nadzorczej².

Organy spółdzielni w szczególności podejmują uchwały. Działania podejmowane w tym zakresie przez organy SKOK są czynnościami prawnymi, które wywołują skutki nie tylko w nich wyrażone, ale również skutki wynikające z ustawy. Uchwały organów SKOK uznać należy za oświadczenia woli. Podlegają one wykładni zgodnie z art. 65 § 1 k.c.³. W zakresie uchwał organów SKOK obowiązuje zasada, iż w przypadku sprzeczności uchwały z ustawą – uchwała jest nieważna zgodnie z regulacją art. 58 § 1 k.c., a dla uchwał walnego zgromadzenia – zgodnie z regulacją art. 42 § 2 Prawa spółdzielczego.

² Por. wyrok SA w Białymstoku z dnia 21 czerwca 2012 r., I ACa 296/12, LEX nr 1217624.

³ Zob. tak wyrok SN z dnia 24 maja 2012 r., V CSK 305/11.

III. WALNE ZGROMADZENIE CZŁONKÓW SKOK (ZEBRANIE PRZEDSTAWICIELI)

Walne zgromadzenie kasy, podobnie jak w innych spółdzielniach, pełni funkcje właścicielskie i jest organem uchwałodawczym. Walne zgromadzenie SKOK jest jej naczelnym organem, któremu całkowicie podporządkowane są zarówno rada, jak i zarząd (postanowienie SN z dnia 31 marca 1992 r., sygn. II CRN 4/92). Gwarantuje ono realizację przez SKOK zasady samorządności. Prawo uczestnictwa w walnym zgromadzeniu przysługuje wszystkim członkom SKOK. Statut SKOK może stanowić, iż w sytuacji, w której ilość członków kasy przekroczy liczbę w nim określoną, walne zgromadzenie członków zostaje zastąpione przez zebranie przedstawicieli. W takim przypadku statut kasy określa zasady ustalania liczby przedstawicieli i ich wyboru oraz czas trwania przedstawicielstwa⁴.

1. ZWOŁYWANIE POSIEDZEŃ I GŁOSOWANIE NA WALNYM ZGROMADZENIU

Każdy członek kasy może uczestniczyć w walnym zgromadzeniu osobiście lub przez swojego pełnomocnika. Udzielenie pełnomocnictwa umożliwiają przepisy art. 36 § 4 Prawa spółdzielczego dotyczące kumulacji pełnomocnictw. Pełnomocnictwo musi spełniać wymogi formalne, tj. powinno być udzielone na piśmie pod rygorem nieważności i dołączone do protokołu walnego zgromadzenia. Członek zarządu SKOK nie może być pełnomocnikiem na walnym zgromadzeniu, choć Prawo spółdzielcze wyłącza tę regulację w przypadku spółdzielni liczących nie więcej niż dziesięciu członków, o ile statut nie stanowi inaczej. Każdy członek SKOK ma prawo korzystania na własny koszt z pomocy prawnej lub pomocy eksperta. Eksperti towarzyszący członkowi SKOK nie mają obowiązku posiadania określonych kwalifikacji czy uprawnień potwierdzonych w szczególny sposób. Oznacza to, iż nie można sprzeciwić się wprowadzeniu na walne zgromadzenie osób (ekspertów) kwestionując ich formalne uprawnienia, kwalifikacje czy też wiedzę merytoryczną. Osoby towarzyszące członkowi SKOK nie mogą głosować zamiast niego i nie są uprawnione do zabierania głosu na walnym zgromadzeniu. Członek spółdzielni może jednak naradzać się z ekspertem podczas walnego zgromadzenia.

Tryb zwoływania posiedzeń walnego zgromadzenia członków określa art. 39 i 40 Prawa spółdzielczego. Natomiast regulacja art. 41 Prawa spółdzielczego określa sposób i warunki podejmowania przez nie uchwał. Co do zasady, głosowanie w danej sprawie jest możliwe, o ile została ona objęta ustalonym wcześniej porządkiem obrad, chyba że ustawa lub statut stanowią inaczej. Zgodnie

⁴ A. Herbet, Sz. Pawłowski, Z. Zakrzewski, Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, Krótkie komentarze Becka, Warszawa 2014, s.168.

z regulacją art. 41 § 1 i 2 Prawa spółdzielczego głosowanie jest możliwe przy stwierdzeniu co najmniej połowy quorum⁵. Głosowania są jawne. Wyjątek dotyczy wyborów i wniosków o odwołanie członków władz. Co do zasady uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Przy obliczaniu głosów uwzględnia się tylko głosy oddane za lub przeciw uchwale. W niektórych wypadkach istnieje konieczność uzyskania kwalifikowanej większości głosów, np. w przypadku zmiany statutu, odwołania członka rady nadzorczej przed upływem kadencji lub potężenia czy likwidacji kasy.

2. UCHWAŁY WALNEGO ZGROMADZENIA

Zgodnie z art. 36 § 2 Prawa spółdzielczego każdy członek SKOK ma jeden głos bez względu na liczbę posiadanych udziałów. Dopuszczalna jest możliwość wprowadzania rozwiązań odmiennych w wypadku spółdzielni osób prawnych. Uchwały walnego zgromadzenia obowiązują wszystkich członków SKOK oraz wszystkie jej organy. Zasada ta wynika z regulacji art. 42 § 1 Prawa spółdzielczego i określona została jako zasada majoryzacji lub zasada władzy większości. Oznacza to, że osoby przegłosowane muszą się podporządkować woli większości.

Czynność prawna, jaką jest uchwała walnego zgromadzenia członków, może w niektórych sytuacjach być wadliwa. Może to być spowodowane sposobem jej podjęcia lub z uwagi na jej treść, tj. gdy jest ona sprzeczna z postanowieniami statutu lub dobrymi obyczajami, gdy godzi ona w interesy kasy albo ma na celu pokrzywdzenie członka SKOK. Przepisy ustawy Prawo spółdzielcze przewidują wadliwość uchwały walnego zgromadzenia również w wypadku jej sprzeczności z ustawą. Jest ona wówczas nieważna⁶. W sytuacji sankcji nieważności uchwały może ona być zaskarżona do sądu przez członka SKOK.

Naruszenie norm statutowych przez organy SKOK powoduje, że podejmowane czynności nie będą prawnie skuteczne. Jednak nieskuteczność prawna nie może być utożsamiana z brakiem określonej czynności⁷. Każdy członek spółdzielni lub zarząd może wytoczyć powództwo o uchylenie uchwały. Jednakże prawo zaskarżenia uchwały w sprawie wykluczenia albo wykreślenia członka SKOK przysługuje wyłącznie członkowi wykluczonemu albo wykreślonemu. Jeżeli zarząd kasy wytacza powództwo, kasę reprezentuje wówczas pełnomocnik ustanowiony przez radę nadzorczą. Powództwo o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia powinno być wniesione w ciągu sześciu tygodni od dnia odbycia walnego zgromadzenia. Jeżeli zaś powództwo wnosi członek nieobecny na walnym zgromadzeniu na skutek jego wadliwego zwołania, to może je wnieść skutecznie w ciągu sześciu tygodni od dnia powzięcia wiadomości o uchwale, nie później jednak niż przed upływem roku od dnia odbycia walnego zgromadzenia. Jeżeli ustawa lub statut wymagają zawiadomienia członka o uchwale, to sześciotygodniowy termin biegnie od dnia tego zawiadomienia dokonanego w sposób wskazany w statucie.

Zasadą jest, iż orzeczenie sądu ustalające nieistnienie albo nieważność uchwały walnego zgromadzenia bądź uchylające uchwałę ma moc prawną względem wszystkich członków SKOK oraz wszystkich jej organów.

⁵ Zob. także uchwała SN z dnia 18 maja 1995 r., III CZP 62/95, OSNC 1995, Nr 10, poz. 141.

⁶ Zob. M. Safjan, w: Kodeks cywilny. Komentarz (red. K. Pietrzykowski), t. I, Warszawa 2005, art. 58, Nb 8 i 9.

⁷ Por. wyrok SN z dnia 2 sierpnia 2007 r., V CSK 163/07.

3. ZWOŁANIE WALNEGO ZGROMADZENIA

Walne zgromadzenie zwołuje zarząd przynajmniej raz w roku, w ciągu sześciu miesięcy po upływie roku obrachunkowego. Zarząd zwołuje walne zgromadzenie także na żądanie:

- 1) rady nadzorczej,
- 2) przynajmniej jednej dziesiątej, nie mniej jednak niż trzech członków SKOK, jeżeli uprawnienia tego nie zastrzeżono w statucie dla większej liczby członków.

Zgodnie z przepisami Prawa spółdzielczego, w spółdzielniach, w których walne zgromadzenie jest zastąpione przez zebranie przedstawicieli, zarząd zwołuje je także na żądanie:

- 1) 1/3 przedstawicieli na zebranie przedstawicieli,
- 2) zebrań grup członkowskich obejmujących co najmniej 1/5 ogólnej liczby członków spółdzielni.

Żądanie zwołania walnego zgromadzenia powinno być złożone na piśmie z podaniem celu jego zwołania.

4. CZAS I MIEJSCE ZWOŁANIA WALNEGO ZGROMADZENIA

Ustawa Prawo spółdzielcze reguluje minimalną częstotliwość zwoływania walnego zgromadzenia przez zarząd. Określa ona również w art. 39 § 2 podmioty uprawnione do wystąpienia z pisemnym żądaniem zwołania walnego zgromadzenia. O czasie, miejscu i porządku obrad walnego zgromadzenia zawiadamia się członków SKOK w sposób i w terminach określonych w statucie. Wystąpienie przez uprawnionych z pisemnym żądaniem zwołania walnego zgromadzenia jest dla zarządu wiążące. Z przepisu art. 5 § 1 pkt 6 Prawa spółdzielczego w zw. z art. 41 § 1 Prawa spółdzielczego wynika obowiązek określenia w statucie kasy terminów i sposobu podania do wiadomości porządku obrad walnego zgromadzenia jego członkom. Wiąże się to z przewidzianą przez ustawę dopuszczalnością podejmowania przez walne zgromadzenie uchwał jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad.

5. KOMPETENCJE WALNEGO ZGROMADZENIA

Główne zadanie walnego zgromadzenia SKOK sprowadza się do podejmowania najistotniejszych oraz strategicznych dla członków SKOK decyzji. Mają one formę uchwał, opinii lub zaleceń. Statut może również zawierać postanowienia przekazujące do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia podejmowanie uchwał w niektórych sprawach zastrzeżonych dla innych organów SKOK, np. dla rady nadzorczej, takich jak uchwalenie planów gospodarczych i programów działalności społecznej i kulturalnej, podejmowanie uchwał w sprawie nabycia i obciążenia nieruchomości oraz nabycia zakładu lub innej jednostki organizacyjnej lub zatwierdzanie struktury organizacyjnej spółdzielni. W takim wypadku statut może przyjąć dla rady nadzorczej nazwę komisji rewizyjnej. Będzie ona wówczas realizować jedynie funkcje kontrolne, a pozostałe przypisane jej funkcje realizować będzie walne zgromadzenie (art. 46 § 2 Prawa spółdzielczego).

W doktrynie, a także w judykaturze głoszony jest pogląd, według którego walne zgromadzenie może wyrazić swoje stanowisko w każdej sprawie dotyczącej spółdzielni, jeśli tylko sprawa ta zostanie wprowadzona do porządku dziennego obrad we właściwym trybie. W sprawach należących natomiast do kompetencji innych organów walne zgromadzenie może podejmować wyłącznie uchwały o charakterze opinii, postulatów oraz zaleceń, pozostawiając podjęcie decyzji ostatecznej organowi właściwemu⁸.

Do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia kasy należy w szczególności:

- 1) uchwalanie kierunków rozwoju działalności gospodarczej oraz społecznej i kulturalnej,
- 2) rozpatrywanie sprawozdań rady nadzorczej, zatwierdzanie sprawozdań rocznych i sprawozdań finansowych oraz podejmowanie uchwał co do wniosków członków kasy, rady lub zarządu w tych sprawach i udzielanie absolutorium członkom zarządu,
- 3) podejmowanie uchwał w sprawie sposobu pokrycia strat,
- 4) podejmowanie uchwał w sprawie zbycia nieruchomości, zbycia zakładu lub innej wyodrębnionej jednostki organizacyjnej,
- 5) podejmowanie uchwał w sprawie przystępowania do innych organizacji gospodarczych oraz występowania z nich,
- 6) oznaczanie najwyższej sumy zobowiązań, jaką kasa może zaciągnąć,
- 7) podejmowanie uchwał w sprawie połączenia się kasy, jej podziału oraz likwidacji,
- 8) rozpatrywanie odwołań od uchwał rady nadzorczej SKOK,
- 9) uchwalanie zmian statutu, oraz podejmowanie uchwał także w innych sprawach, jeśli statut tak przewiduje.

Walne zgromadzenie nie może uszczuplać praw członkowskich ani nakładać na członków obowiązków bez upoważnienia ustawy lub statutu. Uchwały walnego zgromadzenia nie mogą również naruszać nabytych przez członków praw podmiotowych, czy też rozstrzygać sporów o charakterze cywilno-majątkowym wynikających z relacji pomiędzy SKOK a jej członkami.

Do zadań walnego zgromadzenia należy zatwierdzanie sprawozdania finansowego zarządu obejmującego działalność finansową zarządu oraz udzielanie absolutorium członkom zarządu. Zatwierdzenie sprawozdania finansowego to stwierdzenie przez walne zgromadzenie SKOK prawdziwości zawartych w nim danych. Udzielenie absolutorium zakłada ocenę działalności poszczególnych członków zarządu. Zatwierdzenie sprawozdania finansowego zarządu spółdzielni nie stoi w sprzeczności z podjęciem uchwały przez walne zgromadzenie o nieudzieleniu absolutorium członkowi zarządu. Okoliczność wszczęcia postępowania karnego przeciwko członkowi zarządu w związku z jego działalnością w spółdzielni stanowi wystarczającą podstawę do nieudzielenia mu absolutorium⁹.

⁸ Wyrok SA w Warszawie z dnia 29 kwietnia 1999 r., I ACa 31/99, OSA 2000, z. 9, poz. 35, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 września 2006 r., I CSK 101/06, M. Spół. 2007, nr I, s. 23, przyjął tezę, że walne zgromadzenie może wyrazić swoje stanowisko w każdej sprawie dotyczącej spółdzielni, jeśli tylko zostanie ona wprowadzona do porządku dziennego obrad we właściwym trybie. Jednakże w sprawach należących do kompetencji innych organów może ono podjąć wyłącznie uchwałę o charakterze opinii, postulatów czy też zaleceń, pozostawiając podjęcie decyzji ostatecznej organowi właściwemu.

⁹ Wszczęcie postępowania karnego jest przesłanką uzasadniającą utratę zaufania niezbędnego członkowi zarządu (zob. wyrok SN z dnia 25 maja 1999 r., I CKN 4/98, OSNC 1999, nr 12, poz. 213).

Do kompetencji walnego zgromadzenia należy również zatwierdzanie sprawozdania rady nadzorczej. Obowiązek ten wynika z regulacji art. 38 § 1 pkt 2 Prawa spółdzielczego. W razie stwierdzenia nieprawidłowości działania SKOK w zakresie gospodarki finansowej walne zgromadzenie może żądać od rady nadzorczej skonkretyzowania swojej oceny dotyczącej ewentualnej odpowiedzialności poszczególnych członków zarządu za wyniki tej gospodarki. Ocena ta powinna umożliwiać walnemu zgromadzeniu podjęcie uchwały o udzieleniu bądź odmowie udzielenia absolutorium członkowi zarządu. Statut SKOK może przewidywać, że do zadań walnego zgromadzenia należy udzielenie radzie nadzorczej absolutorium. Jeśli walne zgromadzenie odmówi udzielenia absolutorium radzie nadzorczej, to konsekwencją takiej odmowy może być podjęcie uchwały o odwołaniu członków rady nadzorczej.

Walne zgromadzenie może podejmować również uchwały w sprawie zbycia nieruchomości, zbycia zakładu lub innej wyodrębnionej jednostki organizacyjnej. Uchwała walnego zgromadzenia co do zbycia nieruchomości musi zawierać co najmniej oznaczenie sprzedawanej nieruchomości¹⁰. Zbyt ogólnie stwierdzenia zawarte w uchwale walnego zgromadzenia są niewystarczające do podjęcia wiążącej uchwały. Zarząd kasy nie posiada w tym zakresie kompetencji decyzyjnych. Walne zgromadzenie SKOK nie może natomiast podjąć wiążącej uchwały w zakresie ustanowienia służebności przejęcia i przejazdu na prawie użytkowania wieczystego¹¹.

¹⁰ Por. wyrok SN z dnia 17 września 2009 r., IV CSK 144/09, M. Spół. 2010, nr 3, s. 50.

¹¹ Zgodnie z art. 46 § 1 pkt 3 Prawa spółdzielczego podejmowanie uchwał w sprawie obciążenia nieruchomości należy do zakresu działania rady nadzorczej (wyrok SN z dnia 21 września 2006 r., I CSK 101/06).

IV. ZARZĄD SKOK

Zarząd, zgodnie z art. 48 § 1 Prawa spółdzielczego, kieruje działalnością kasy i reprezentuje ją na zewnątrz. Kompetencje zarządu zostały określone w sposób negatywny w art. 48 § 2 Prawa spółdzielczego. Na podstawie tej regulacji zarząd SKOK działa we wszystkich sprawach, które nie zostały ustawą lub statutem zastrzeżone do kompetencji innych organów. Statut SKOK powinien zawierać przykładowy katalog czynności zastrzeżonych do właściwości zarządu kasy.

W skład zarządu SKOK wchodzi od 3 do 5 członków kasy, powoływanych i odwoływanych przez radę nadzorczą. Regulacja art. 20 ustawy o skok dotycząca liczby członków zarządu stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 49 § 1 Prawa spółdzielczego, który dopuszcza możliwość zarządu jednoosobowego. Wobec regulacji art. 20 ustawy o skok, statut kasy może pominąć kwestię liczebności zarządu. Jeżeli statut kasy milczy w przedmiocie składu zarządu bądź powtarza formułę użytą w art. 20 ustawy o skok, to przyjmując wówczas należy, iż organ ten składa się z liczby osób faktycznie powołanych w jego skład zgodnie z przywołanym przepisem.

1. POWOŁYWANIE I ODWOŁYWANIE CZŁONKÓW ZARZĄDU SKOK

Członkowie zarządu kasy są powoływani przez radę nadzorczą w głosowaniu tajnym spośród nieograniczonego kręgu kandydatów będących osobami fizycznymi. Powołanie prezesa zarządu kasy następuje za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego. Rozwiązanie to, przyjęte przepisem art. 21 ustawy o skok, wprowadzone zostało przez ustawodawcę na wzór art. 22b ustawy Prawo bankowe i stanowi *lex specialis* wobec regulacji Prawa spółdzielczego. Przepis ten uzależnia powołanie na funkcję prezesa zarządu SKOK przez radę nadzorczą konkretnej osoby od zgody regulatora publicznego, jakim jest Komisja Nadzoru Finansowego. KNF zobowiązana jest do wydania w tym zakresie decyzji, która posiada moc ostatecznej decyzji administracyjnej z rygorem natychmiastowej wykonalności.

Kandydat na prezesa zarządu SKOK musi dawać rękojmię ostrożnego i stabilnego zarządzania kasą. Przedmiotem postępowania przez KNF jest ocena spełniania przez kandydata na prezesa zarządu wymogów określonych w przepisach pod względem kwalifikacji kandydata i trafności jego wyboru na stanowisko prezesa konkretnej SKOK. W zakresie oceny kandydata, KNF zwraca uwagę między innymi na wymogi określone w *Zasadach ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*, przyjętych przez Komisję Nadzoru Finansowego w 2014 r. Z wnioskiem o wyrażenie zgody na powołanie prezesa zarządu SKOK występuje rada nadzorcza. Komisja Nadzoru Finansowego odmawia wyrażenia zgody na powołanie osoby na stanowisko prezesa zarządu SKOK, jeżeli:

- 1) była ona prawomocnie skazana za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe, z wyłączeniem przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego,
- 2) spowodowała udokumentowane straty w miejscu pracy albo w związku z pełnieniem funkcji członka organu osoby prawnej,
- 3) został wobec niej orzeczony zakaz prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika przedsiębiorcy, członka rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej w spółce akcyjnej, spółce z ograniczoną odpowiedzialnością lub w spółdzielni,
- 4) nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 18 ust. 4 ustawy o skok.

Dodatkowo, zgodnie z przepisami ustawy o skok Komisja Nadzoru Finansowego może odmówić wyrażenia zgody na powołanie osoby na stanowisko prezesa zarządu SKOK, jeżeli:

- 1) przeciwko niej prowadzone jest postępowanie karne lub postępowanie w sprawie o przestępstwo skarbowe,
- 2) była ona prawomocnie skazana za przestępstwo inne niż określone w ust. 2 pkt 1 art. 21 ustawy o skok.

Jeśli statut kasy przewiduje kadencyjność zarządu, a zgoda na powołanie miałaby dotyczyć kolejnej kadencji tej samej osoby, to nie stosuje się regulacji określonej w art. 21. ust. 1 ustawy o skok, o ile nie zachodzą w stosunku do tej osoby przesłanki określone w ust. 2 i 3 tego przepisu. Dla skuteczności powołania prezesa zarządu SKOK konieczna jest zgoda osoby zainteresowanej.

Powołanie na stanowisko prezesa zarządu nie jest stosunkiem pracy, ale cywilnoprawnym stosunkiem obligacyjno-organizacyjnym, do którego odpowiednie zastosowanie mają przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące zlecenia.

2. KADENCJA CZŁONKÓW ZARZĄDU SKOK

Z regulacji art. 21 ust. 4 ustawy o skok wynika, iż statut SKOK może przewidywać kadencyjność zarządu. W innym przypadku wybór członków zarządu jest dokonywany na czas nieokreślony. Powołanie lub zmiana składu zarządu kasy podlega obowiązkowi zgłoszenia i wpisu do rejestru przedsiębiorców, zgodnie z regulacją art. 39 pkt 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (dalej: KRS) w terminie 7 dni od daty dokonania wyboru (art. 22 KRS). Wpis zmiany składu zarządu do rejestru jest obligatoryjny i deklaratoryjny.

W zakresie wygaśnięcia mandatu przepisy ustawy o skok i Prawa spółdzielczego wspominają jedynie o odwołaniu członka zarządu. Wygaśnięcie mandatu natomiast następuje z uwagi na:

- ➔ upływ kadencji,
- ➔ odwołanie,
- ➔ rezygnację,
- ➔ śmierć, lub
- ➔ zajście określonych zdarzeń prawnych dotyczących samej kasy.

Mandat członka zarządu kasy wygasa również na podstawie regulacji ustawy o skok z dniem ustanowienia w kasie zarządcy komisarycznego oraz w dniu wskazanym w decyzji KNF o likwidacji kasy lub o jej przejęciu.

Odwołanie członka zarządu SKOK może nastąpić w każdym czasie. Odwołany z funkcji członek zarządu kasy może zaskarżyć odwołującą go uchwałę rady nadzorczej SKOK do sądu cywilnego (post. SN z dnia 30 września 2004 r., IV CK 13/04, Legalis).

Osobną przesłanką umożliwiającą odwołanie członka zarządu SKOK jest sytuacja określona w przepisie art. 71 ust. 2 pkt 1 ustawy o skok, zgodnie z którą w przypadku braku realizacji przez SKOK zaleceń nadzorczych lub w przypadku wykonywania przez kasę działalności z naruszeniem przepisów prawa lub statutu, bądź stworzenia zagrożenia dla interesów członków SKOK, Komisja Nadzoru Finansowego, po uprzednim upomnieniu na piśmie, może wystąpić do właściwego organu kasy o odwołanie członków zarządu bezpośrednio odpowiedzialnych za stwierdzone uchybienia. Z kolei w sytuacjach opisanych w art. 71 ust. 7 ustawy o skok, KNF przysługuje prawo samodzielnego odwołania członka zarządu SKOK.

Odwołanie członka zarządu kasy z mocy prawa następuje natomiast w postępowaniu sanacyjnym w przypadku ustanowienia przez Komisję Nadzoru Finansowego zarządcy komisarycznego. W sytuacji podjęcia przez Komisję decyzji o likwidacji kasy ustawa stanowi *expressis verbis* o „rozwiązaniu zarządu” i „wygaśnięciu mandatów” jego członków (art. 74d ustawy o skok). Podobne skutki wywołuje decyzja KNF o przejęciu kasy przez inną kasę lub bank krajowy (art. 74j ust. 1 pkt 1 ustawy o skok).

Członkowi zarządu SKOK przysługuje prawo złożenia rezygnacji z pełnionej funkcji w każdym czasie. W tym celu członek zarządu zobowiązany jest do złożenia SKOK oświadczenia o rezygnacji. Dokument taki stanowi jednostronne oświadczenie woli i podlega pod względem jego skuteczności ocenie według przepisów Kodeksu cywilnego (art. 61 k.c.)¹². W sytuacji rezygnacji z pełnienia funkcji, ustępujący członek zarządu SKOK musi jednak wziąć pod uwagę możliwość poniesienia ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej wobec kasy.

¹² Zgodnie z wyrokiem SN z dnia 7 marca 2007 r. (II CSK 486/06, Legalis): „Do zrzeczenia się członkostwa w radzie nadzorczej spółdzielni mają zastosowanie przepisy o zleceniu (art. 746 § 2 k.c.)”.

V. RADA NADZORCZA W SKOK

Rada nadzorcza jest obligatoryjnym organem działającym w SKOK. Pełni ona funkcję nadzorczo-kontrolną. Odpowiada ona wobec członków kasy za powierzone jej zadania związane z funkcjonowaniem i rozwojem SKOK. Rada nadzorcza sprawuje nadzór nad działalnością kasy. Kompetencje tego organu zostały zmodyfikowane przepisami ustawy o skok w stosunku do innych spółdzielni. Sposób działania rady nadzorczej dostosowany został do potrzeb kasy związanych z gwarancją bezpieczeństwa między innymi powierzonych kasie środków pieniężnych jej członków w ramach realizacji głównego celu kas określonego w art. 3 ustawy o SKOK. Rada nadzorcza SKOK (podobnie jak i inne organy SKOK) jest zawsze organem wieloosobowym. Ta wieloosobowość sprawia, że działania rady nadzorczej to wspólne działania osób fizycznych wchodzących w skład organu, tzw. piastunów. Kolegialność jest charakterystyczną cechą działania rady nadzorczej SKOK. Wprawdzie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 lipca 2009 r. podkreślił zasadę kolegialności w odniesieniu do organów spółki z o.o., to zasada ta ma zastosowanie również do działalności rad nadzorczych w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. Według SN, istotne jest, aby rada nadzorcza nie przekazywała na rzecz jednego ze swych wybranych członków całości kompetencji do dokonywania w imieniu rady „wszelkich czynności faktycznych, prawnych i procesowych”, bowiem takie „upoważnienie” w rzeczywistości jest obejściem bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa i przez to jest nieważne (art. 58 § 1 k.c.). Czynności przewodniczącego rady nadzorczej powinny sprowadzać się wyłącznie do dokonywania czynności techniczno-prawnych polegających na zakomunikowaniu członkowi zarządu spółki oświadczenia woli pracodawcy-spółki (w której imieniu działa rada nadzorcza) zamiast rady nadzorczej występującej *in corpore*.

W literaturze nie ma zgodności co do tego, które z uprawnień rady nadzorczej można uznać za dominujące. Analizując kompetencje rady nadzorczej wypada raczej mówić o systemie nadzoru i oceny niż o systemie kontroli. Wskazana kwestia nie jest jednak zasadnicza. Z praktycznego punktu widzenia warto zaznaczyć, że rada nadzorcza nie może wydawać zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw SKOK, gdyż to zarząd jest organem odpowiedzialnym za zarządzanie, i to on ponosi odpowiedzialność za podjęte przez siebie decyzje. Wskazana zasada nie oznacza, że rada nadzorcza nie może formułować pod adresem zarządu żadnych postulatów dotyczących prowadzenia spraw kasy. W niektórych kluczowych obszarach działania SKOK stanowi to wręcz jej obowiązek. Jednocześnie pamiętać należy, że sugestie, opinie czy wnioski rady nadzorczej SKOK podlegają swobodnej ocenie organu zarządzającego, który nie jest zobligowany do ich uwzględnienia. Niemniej jednak należy mieć na uwadze, że ignorowanie postulatów rady nadzorczej może skutkować odpowiedzialnością organizacyjną, powodującą zawieszenie lub odwołanie osób wchodzących w skład zarządu SKOK z pełnionych przez nie funkcji.

Członkami rady nadzorczej i zarządu kasy mogą być wyłącznie osoby, które nie były prawomocnie skazane za przestępstwo umyślne przeciwko mieniu, dokumentom lub przestępstwo skarbowe. Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o skok, nie może pełnić funkcji w zarządzie lub radzie nadzorczej osoba, która została prawomocnie skazana za przestępstwo umyślne przeciwko mieniu, dokumentom lub przestępstwo skarbowe. W przepisie tym chodzi o przestępstwa penalizowane w rozdziałach XXXIV Kodeksu karnego i XXXV Kodeksu karnego, tj. przestępstwa określone w:

- ➔ art. 270 KK – fałszowanie dokumentu,
- ➔ art. 271 KK – fałszerstwo intelektualne dokumentu,
- ➔ art. 272 KK – wyłudzenie poświadczenia nieprawdy,
- ➔ art. 273 KK – użycie poświadczenia nieprawdy,
- ➔ art. 274 KK – zbycie dowodu tożsamości,
- ➔ art. 275 KK – posługiwanie się, kradzież albo przywłaszczenie cudzego dokumentu tożsamości lub dokumentu poświadczającego prawa majątkowe,
- ➔ art. 276 KK – zniszczenie lub ukrycie dokumentu,
- ➔ art. 277 KK – niszczenie znaków granicznych,
- ➔ art. 279 KK – kradzież z włamaniem,
- ➔ art. 280 KK – rozbój,
- ➔ art. 281 KK – kradzież rozbójnicza,
- ➔ art. 282 KK – wymuszenie rozbójnicze,
- ➔ art. 284 KK – przywłaszczenie,
- ➔ art. 285 KK – nielegalne podłączenie się do urządzenia telekomunikacyjnego,
- ➔ art. 286 KK – oszustwo,
- ➔ art. 287 KK – oszustwo komputerowe,
- ➔ art. 288 KK – uszkodzenie rzeczy,
- ➔ art. 289 KK – zabór pojazdu,
- ➔ art. 290 KK – wyrąb drewna,
- ➔ art. 291 KK – paserstwo,
- ➔ art. 293 KK – paserstwo komputerowe,

a także przestępstwa skarbowe, wymienione w Dziale II Kodeksu karnego skarbowego.

Regulacje dotyczące wymogów kwalifikacyjnych członków zarządu i rady nadzorczej kasy stanowią *lex specialis* wobec ogólnej regulacji Prawa spółdzielczego. Kompetencje do ustalania wymogów kwalifikacyjnych członków organów kas nie przysługują natomiast Kasie Krajowej. Wprowadzenie wymagań kwalifikacyjnych wiąże się z zapewnieniem w SKOK odpowiedniego poziomu wiarygodności i kompetencji osób powoływanych w skład organów kasy w związku ze szczególną funkcją kas jako podmiotów finansowych gromadzących środki pieniężne pod tytułem zwrotnym. W stosunku do osób wchodzących w skład rady nadzorczej SKOK istotne jest, by posiadały one odpowiednie przygotowanie do wykonywania czynności w imieniu kasy, prowadzenia jej spraw oraz do pełnienia funkcji w radzie nadzorczej. Wytyczne co do wymogów kwalifikacyjnych osób powoływanych na stanowiska w organach zarządzających i nadzorujących znaleźć można w *Zasadach ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*, dostępnych na stronach internetowych Komisji Nadzoru Finansowego pod adresem www.knf.gov.pl.

Członek rady nadzorczej SKOK ma obowiązek osobistego wykonywania swoich obowiązków. Zależność ta wynika ze szczególnego stosunku łączącego członka SKOK z kasą, opartego na zaufaniu. Dlatego też niedopuszczalne jest i bezwzględnie nieważne udzielenie przez członka rady nadzorczej SKOK pełnomocnictwa do wykonywania w jego imieniu czynności w zakresie pełnienia przez niego funkcji członka rady nadzorczej SKOK (pomimo braku takiego zakazu wyrażonego wprost w ustawie o skok).

Członkostwo w radzie nadzorczej jest co do zasady nieodpłatne i stanowi swoisty stosunek organizacyjny, który podobny jest do umowy o świadczenie usług. Regulacja art. 19 ustawy o skok

przewiduje, iż członkowie organów kasy wykonują swoje funkcje nieodpłatnie, jednakże przysługuje im zwrot prawidłowo udokumentowanych faktycznie poniesionych wydatków związanych z prowadzeniem spraw kasy. Niezależnie od określonej powyżej zasady nieodpłatności wykonywania funkcji w organach SKOK, ustawodawca w ust. 2 tego przepisu dopuścił natomiast wyjątek w postaci możliwości zawarcia w statucie kasy postanowień dopuszczających wynagrodzenie dla członków zarządu, na podstawie stosunku pracy lub innego odrębnego stosunku prawnego pozostającego w związku z pełnioną funkcją.

W radzie nadzorczej i w zebraniu przedstawicieli kasy udział pracowników kasy będących jej członkami nie może przekroczyć 1/3 składu rady nadzorczej lub zebrania przedstawicieli. Kasa ma obowiązek poinformowania Komisji Nadzoru Finansowego o składzie rady nadzorczej oraz o zmianie jej składu niezwłocznie po jej powołaniu lub po dokonaniu zmiany jej składu, przekazując jednocześnie informację o spełnieniu przez członków rady wymogów kwalifikacyjnych.

Stosunek członkostwa w radzie nadzorczej SKOK trwa przez okres jej kadencji. Ani ustawa o skok, ani Prawo spółdzielcze nie regulują długości okresu kadencji rady nadzorczej. Kwestie te reguluje statut SKOK. Zasadą jest, iż kadencja winna być jednakowa dla wszystkich członków rady nadzorczej, jednakże nie musi rozpoczynać się w tym samym czasie. Dopuszczalny jest coroczny wybór części składu rady na pełną kadencję.

Niezależnie od wymagań wynikających z przepisu art. 18 ust. 1 ustawy o skok w odniesieniu do członków rady nadzorczej kasy, aktualne są różnego typu ograniczenia wynikające z przepisów Prawa spółdzielczego lub z przepisów szczególnych. Są to m.in.:

- ➔ zakaz łączenia funkcji członka zarządu oraz członka rady nadzorczej wynikający z art. 56 § 1 Prawa spółdzielczego,
- ➔ zakaz konkurencji, zgodnie z którym członkowie zarządu i rady nadzorczej nie mogą zajmować się interesami konkurencyjnymi wobec SKOK, a w szczególności uczestniczyć jako wspólnicy lub członkowie władz przedsiębiorstw prowadzących działalność konkurencyjną (art. 56 § 3 Prawa spółdzielczego),
- ➔ zakaz piastowania funkcji w radzie nadzorczej przez osoby będące kierownikami bieżącej działalności gospodarczej kasy, pełnomocnikami zarządu oraz pozostające z członkami zarządu lub kierownikami bieżącej działalności gospodarczej kasy w związku małżeńskim albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej i w drugim stopniu linii bocznej (art. 57 Prawa spółdzielczego),
- ➔ zakaz piastowania funkcji w radzie nadzorczej przez osobę, wobec której sąd upadłościowy orzekł zakaz prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu (art. 373 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze),
- ➔ zakaz piastowania funkcji w radzie nadzorczej przez osobę skazaną na środek karny zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania danego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej (art. 39 pkt 2 KK).

1. POWOŁYWANIE I ODWOŁYWANIE CZŁONKÓW RADY NADZORCZEJ W SKOK

Rada nadzorcza powinna składać się co najmniej z trzech członków wybranych stosownie do postanowień statutu przez walne zgromadzenie, zebranie przedstawicieli lub zebrania grup członkowskich (art. 45 § 1 Prawa spółdzielczego). Ze względów praktycznych, liczba członków rady nadzorczej SKOK powinna być nieparzysta, ponieważ uchwały rady nadzorczej zapadają większością głosów. Liczba członków rady nadzorczej SKOK może być określona zarówno liczbowo (np. 7 członków), jak i przez podanie przedziału (np. od 3 do 7 członków). Rada nadzorcza, która liczy mniej niż trzech członków, nie może skutecznie działać ani podejmować uchwał¹³. Wykonywanie funkcji członka w radzie nadzorczej jest uzależnione od zgody wyrażonej przez wybraną osobę.

Członkiem rady nadzorczej SKOK może być tylko członek kasy. Jedyny wyjątek, który przewiduje Prawo spółdzielcze dotyczy wyboru członka rady w spółdzielni, której członkiem jest osoba prawna. W takiej sytuacji do rady nadzorczej może zostać wybrana osoba, która jest wskazana przez osobę prawną, także niebędąca członkiem spółdzielni.

Zgodnie z regulacją art. 45 § 4 Prawa spółdzielczego kadencję rady określa statut. Przed upływem kadencji członek rady nadzorczej może być odwołany większością 2/3 głosów przez organ, który go wybrał. W przypadku zdekompletowania składu rady nadzorczej w wyniku śmierci członka SKOK albo złożenia przez niego rezygnacji, powstaje obowiązek zwołania walnego zgromadzenia (albo stosownie do postanowień statutu innego organu, o którym mowa w art. 45 § 1 Prawa spółdzielczego) w celu wyboru brakującego członka rady nadzorczej.

2. ORGANIZACJA PRACY RADY NADZORCZEJ W SKOK

Tryb zwoływania posiedzeń rady nadzorczej oraz sposób i warunki podejmowania uchwał przez radę nadzorczą w praktyce określa regulamin SKOK uchwalony przez właściwy organ SKOK wskazany w statucie. Statut jest podstawowym aktem prawnym regulującym przedmiot i zakres działania kas, ich strukturę organizacyjną, zasady prowadzenia gospodarki finansowej oraz zasady nawiązywania i rozwiązywania członkostwa w kasie. Statut to szczególny rodzaj umowy. Zmiana statutu kasy wymaga zatwierdzenia przez Komisję Nadzoru Finansowego, która może odmówić zatwierdzenia postulowanej zmiany, jeżeli zmiana ta prowadzi do naruszenia przepisów prawa lub bezpieczeństwa gromadzonych w kasie środków.

Zgodnie z art. 353³k.c. strony umowy (statutu) mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie lub zasadom współżycia społecznego. Niezależnie od powyższej reguły, która ma zastosowanie w przypadku konstruowania statutu, statut kasy powinien zawierać elementy określone w art. 5 § 1 Prawa spółdzielczego, a w szczególności:

¹³ Zob. wyrok SN z dnia 18 września 2003 r. (I CK 115/2002, Biul. SN 2004, nr 2, s. 10; Lexis.pl nr 365951), zgodnie z którym uchwała w sprawie wyboru rady nadzorczej spółdzielni jest bezwzględnie nieważna, jeżeli na skutek jej podjęcia z naruszeniem art. 45 § 2 zd. 1 i art. 57 Prawa spółdzielczego skład rady jest mniejszy niż przewidziany ustawowo.

- ➔ zasady funkcjonowania kontroli wewnętrznej w SKOK,
- ➔ fundusze oraz zasady gospodarki finansowej kasy,
- ➔ prawa i obowiązki członków kasy,
- ➔ zasady i tryb przyjmowania członków kasy, wypowiedzania członkostwa, wykreślenia i wykluczania członków kasy,
- ➔ zasady zwoływania walnych zgromadzeń, obradowania na nich i podejmowania uchwał oraz
- ➔ zasady i tryb wyboru oraz odwoływania członków organów SKOK.

Odnosząc się do regulacji art. 35 § 1 Prawa spółdzielczego, tryb zwoływania posiedzeń rady nadzorczej SKOK oraz sposób i warunki podejmowania uchwał przez radę nadzorczą SKOK określa statut kasy lub przewidziane w nim regulaminy rady nadzorczej. Regulamin precyzuje kwestie organizacyjne i tworzony jest zazwyczaj w celu:

- ➔ usprawnienia przebiegu posiedzeń rady nadzorczej,
- ➔ ustalenia kolejności zabierania głosu podczas dyskusji,
- ➔ określenia czasu i miejsca odbywania posiedzeń rady nadzorczej,
- ➔ ustalenia kompetencji przewodniczącego rady nadzorczej oraz
- ➔ określenia trybu przygotowywania materiałów na posiedzenia rady nadzorczej.

Rada nadzorcza SKOK podejmuje uchwały, wydaje opinie oraz stanowiska. Przekroczenie przez radę nadzorczą kasy zakresu jej działania oznacza naruszenie ustawy, co zawsze powoduje nieważność podjętej przez radę nadzorczą uchwały (art. 58 § 1 k.c.).

Rada nadzorcza może wybrać prezydium, które może realizować zadania związane jedynie z organizowaniem pracy rady nadzorczej. W skład prezydium na ogół wchodzi przewodniczący, zastępca przewodniczącego i sekretarz. Ustawa wyłącza możliwość wyposażenia tego organu pomocniczego w kompetencje wykonawcze w okresach pomiędzy posiedzeniami rady.

Do zadań prezydium rady nadzorczej może należeć:

- 1) opracowanie projektu planu pracy rady,
- 2) koordynowanie czynności nadzorczo-kontrolnych,
- 3) wstępne rozpatrywanie sprawozdania z działalności rady oraz sprawozdania z czynności nadzorczo-kontrolnych przeprowadzanych np. przez komisję rady,
- 4) ustalanie terminu, miejsca i porządku obrad posiedzeń rady.

Stosownie do postanowień statutu lub regulaminu, a także w zależności od potrzeb, rada nadzorcza SKOK może powołać komisje stałe lub zlecić przeprowadzenie określonych czynności powołanym komisjom czasowym oraz członkom rady.

Zgodnie z art. 60 ustawy o skok działalność kas i Kasy Krajowej podlega nadzorowi sprawowanemu przez Komisję Nadzoru Finansowego. Celem tego nadzoru jest zapewnienie m.in. realizacji

działań określonych w art. 61 ustawy o skok. W związku z nadzorem sprawowanym przez KNF, ustawodawca w art. 18 ust. 3 ustawy o skok nałożył na kasę obowiązki informacyjne dotyczące składu rady, zmiany jej składu oraz odnoszące się do spełnienia przez członków tego organu wymogów ustanowionych w ustawie o skok. Ponadto, na radzie nadzorczej SKOK spoczywa, wynikający z art. 21 ust. 1 ustawy o skok, obowiązek wystąpienia do KNF z wnioskiem o wyrażenie zgody na powołanie prezesa zarządu kasy.

Przykładowe postanowienia statutu skok w zakresie organizacji pracy rady nadzorczej

1. Posiedzenia rady nadzorczej zwołuje przewodniczący rady lub, w razie jego nieobecności wiceprzewodniczący co najmniej raz na 3 miesiące.
2. Pierwsze posiedzenie rady nadzorczej odbywa się w terminie 14 dni od wyboru rady.
3. Posiedzenie rady nadzorczej powinno być zwołane na wniosek 1/3 członków rady lub na wniosek zarządu w terminie dwóch tygodni od dnia zgłoszenia wniosku.
4. Uchwały rady nadzorczej zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków rady.
5. Tryb zwołania posiedzeń rady nadzorczej oraz sposób i warunki podejmowania uchwał określa regulamin rady nadzorczej.

3. ZAKRES DZIAŁANIA RADY NADZORCZEJ W SKOK

Podstawowym zadaniem rady nadzorczej w SKOK jest sprawowanie kontroli i nadzoru nad działalnością SKOK (art. 44 Prawa spółdzielczego). Oprócz zadań podstawowych rada nadzorcza SKOK realizuje zadania określone w ustawie o skok i Prawie spółdzielczym oraz dodatkowe określone w statucie. Do uprawnień rady nadzorczej należy między innymi:

- ➡ możliwość złożenia do KNF wniosku o powołanie prezesa zarządu,
- ➡ żądanie zwołania przez zarząd walnego zgromadzenia,
- ➡ reprezentowanie kasy (art. 39 § 1 Prawa spółdzielczego),
- ➡ ustanawianie pełnomocnika SKOK w przypadku wytoczenia przez zarząd powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia kasy (art. 42 § 5 Prawa spółdzielczego),
- ➡ nawiązywanie stosunku pracy z członkami zarządu zatrudnianymi w SKOK na podstawie umowy o pracę albo powołania (art. 52 § 1 Prawa spółdzielczego),
- ➡ wyznaczenie jednego lub kilku ze swoich członków do czasowego pełnienia funkcji członka (członków) zarządu (art. 56 § 1 Prawa spółdzielczego),
- ➡ zawieszanie członka rady nadzorczej w wypadku naruszenia przez członka rady nadzorczej zakazu konkurencji w pełnieniu czynności (art. 56 § 4 Prawa spółdzielczego),
- ➡ zawieranie umowy z likwidatorem kasy o wykonanie czynności likwidacyjnych (art. 118 § 3 Prawa spółdzielczego).

Rada nadzorcza może podejmować uchwały jedynie w granicach swego działania (art. 46 Prawa spółdzielczego). Przekroczenie tego zakresu oznacza naruszenie prawa, a uchwała podjęta niezgodnie z ustawą jest bezwzględnie nieważna – art. 58 § 1 k.c. Szczegółowy zakres działania rady nadzorczej w SKOK określa art. 46 § 1 Prawa spółdzielczego. Przepis ten umożliwia kasie rozszerzenie w statucie

zakresu działania rady nadzorczej także o inne uprawnienia niż te, które wyszczególnia ustawa (art. 46 § 2 Prawa spółdzielczego). Chcąc ustalić zakres działania rady nadzorczej SKOK, należy sięgać nie tylko do ustawy, lecz również do statutu kasy. Zakres działania rady nadzorczej SKOK może także wynikać z ustaw odrębnych (np. art. 4a ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości).

Rada nadzorcza podejmuje uchwały we wszystkich sprawach obejmujących czynności prawne, w których występują zarząd spółdzielni po jednej stronie i członek zarządu po drugiej. Dokonując wykładni art. 46 § 1 pkt 8 Prawa spółdzielczego, SN wyjaśnił, iż wyłączenie zarządu od podejmowania uchwał oraz reprezentowania spółdzielni „w sprawach czynności prawnych dokonywanych między spółdzielnią a członkiem zarządu” i przekazanie tych spraw do właściwości rady nadzorczej stanowi wyjątek od zasady wyrażonej w art. 48 i 54 Prawa spółdzielczego. Właściwość rady nadzorczej do dokonywania czynności prawnych między spółdzielnią a członkiem zarządu ogranicza się tylko do tych czynności, które odnoszą się do aktualnego członka zarządu, a nie do byłego członka tego organu. W wyroku z dnia 12 grudnia 2012 r., III CSK 49/12, M. Spół. 2013, nr 2, s. 35, SN zwrócił uwagę, że nie jest kwestionowana utrwalona od dawna praktyka powierzania radzie nadzorczej uprawnień do ustalania zasad, które precyzują w sposób ogólny elementy istotne przy kształtowaniu indywidualnych stosunków pomiędzy członkami a spółdzielnią, w drodze tzw. uchwał normatywnych.

4. DZIAŁANIA RADY NADZORCZEJ W SKOK W PRZYPADKU POSTĘPOWAŃ SANACYJNYCH

W obowiązującej ustawie o skok ustawodawca jako cel działalności kas wskazał enumeratywnie: gromadzenie środków pieniężnych, udzielanie pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na zlecenie rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia. Ze względu na to, iż katalog czynności określony w ww. przepisie wskazuje na to, że są to czynności o charakterze bankowym, stanowiące jednocześnie ważny element rynku finansowego, a także ze względu na liczbę członków kas, jak również wartości zgromadzonych w nich środków, powszechność dostępnych usług, koniecznym i niezbędnym okazało się objęcie SKOK nadzorem państwowym. W związku z powyższym, z dniem 27 października 2012 r. kasy zostały objęte nadzorem państwowym, sprawowanym przez Komisję Nadzoru Finansowego, zgodnie z art. 1 ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (dalej: u.n.r.f.) oraz art. 60 ustawy o skok. Celem nadzoru zgodnie z art. 2 u.n.r.f. jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania rynku finansowego, jego stabilności, bezpieczeństwa oraz przejrzystości, zaufania i zapewnienia ochrony interesów uczestników tego rynku. Podkreślenia wymaga, że celem nadzoru nad każdą instytucją depozytowo-kredytową, w tym również nad kasami, jest przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa wkładów powierzonych tej instytucji oraz, co jest z tym związane, zgodności działalności takiej instytucji z określonymi przepisami prawa, tj. zarówno z ustawami, jak i aktami wykonawczymi do ustaw. Decyzje administracyjne dotyczące stosowania środków nadzoru są decyzjami otwartymi o charakterze uznaniowym. Przepisy ustawy o skok określają przesłanki, od wystąpienia których uzależniona jest możliwość zastosowania przez KNF konkretnego środka nadzorczego. Chodzi tu np. o przesłankę działania SKOK z naruszeniem przepisów prawa lub statutu albo też stwarzanie zagrożenia dla interesów członków kasy (art. 71 ust. 2 ustawy o skok). Zgodnie z treścią art. 72a ustawy o skok, w przypadku powstania w kasie straty bilansowej albo groźby jej wystąpienia, albo powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności lub zagrożenia utraty płynności płatniczej, zarząd kasy ma obo-

wiązek opracowania programu postępowania naprawczego. Fakt opracowywania takiego dokumentu przez skok nie stanowi jednak w świetle regulacji ustawy o skok przesłanki uniemożliwiającej zastosowanie przez KNF innych działań przewidzianych w przepisach prawa adekwatnych do konkretnej sytuacji kasy. Działania KNF są zgodne z zasadą proporcjonalności, która szczególnie nacisk kładzie na użycie właściwego środka dla osiągnięcia celu określonego w ustawie¹⁴. W ramach uznania administracyjnego, działania Komisji Nadzoru Finansowego każdorazowo uwzględniać powinny wszelkie z dostępnych i możliwych rozwiązań w świetle przepisów prawa. Podkreślenia wymaga przy tym konieczność przewidywania nie tylko bezpośrednich skutków proponowanych działań, które dotyczyć będą w szczególności podmiotów podejmujących się restrukturyzacji skok będących w trudnej sytuacji, ale przede wszystkim konieczność uwzględnienia ryzyka rynkowego i jego wpływu na cały sektor usług finansowych. Istotna jest przy tym możliwość zapewnienia bezpieczeństwa depozytów w sposób trwały bez ryzyka konieczności ponownego rozwiązywania problemów w nieodległej perspektywie. Działania Komisji Nadzoru Finansowego podejmowane są na podstawie przepisów prawa oraz w trybie postępowań administracyjnych i dotyczą konkretnych kas.

Ingerując w swobodę działalności SKOK, Komisja Nadzoru Finansowego może zastosować różnego rodzaju środki służące do naprawy sytuacji ekonomicznej kas określone w ustawie o skok. KNF może podjąć decyzję o ustanowieniu zarządcy komisarycznego lub poprzestać na możliwości autonomicznego działania kasy w zakresie poprawy jej sytuacji ekonomiczno-finansowej, polegającej na samodzielnej realizacji przez SKOK programu postępowania naprawczego zatwierdzonego przez KNF. Tytuł rozdziału 6a ustawy o skok wskazuje na możliwość stosowania różnego rodzaju rozwiązań sanacyjnych.

Od rodzaju zastosowanego środka zależy możliwość oraz rozmiar działania rady nadzorczej SKOK oraz pozostałych organów kasy. W razie stwierdzenia przez kasę, iż spełniony został jeden z warunków rozpoczęcia procesu restrukturyzacji danej SKOK, zarząd kasy zobowiązany jest niezwłocznie poinformować o tym fakcie Komisję Nadzoru Finansowego oraz Kasę Krajową i przystąpić do przygotowania programu postępowania naprawczego. KNF w takim przypadku może ustanowić w SKOK kuratora nadzorującego wykonanie programu postępowania naprawczego. Do zadań ustanowionego przez KNF kuratora należeć będzie nadzorowanie wykonania planu postępowania naprawczego oraz możliwość wniesienia sprzeciwu wobec uchwał i decyzji zarządu oraz rady nadzorczej SKOK. Kuratorowi przysługiwac będzie nadto prawo uczestniczenia w posiedzeniach organów kasy oraz uzyskania wszelkich informacji niezbędnych do wykonywania jego funkcji (art. 72c ust. 2 ustawy o skok).

Natomiast w sytuacji powołania zarządcy komisarycznego w SKOK działanie rady nadzorczej kasy ulega z mocy prawa zawieszeniu. Według przepisów ustawy o skok, zarządca komisaryczny opracowuje i uzgadnia z KNF program postępowania naprawczego, kieruje jego realizacją, a także informuje KNF, Kasę Krajową oraz radę nadzorczą SKOK o wynikach realizacji programu postępowania naprawczego. W art. 73 ustawy o skok ustawodawca uregulował relację pomiędzy organami kasy a zarządcą komisarycznym. Zasadą jest, że ustanowienie zarządcy komisarycznego nie wpływa na organizację i sposób działania kasy, z wyjątkiem zmian przewidzianych ustawą. Wszystkie wyjątki

¹⁴ Zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 listopada 1996 r., sygn. akt. K 27/95 „Zasada proporcjonalności w szerokim ujęciu kładzie szczególnie nacisk na adekwatność celu i środka użytego dla jego osiągnięcia”.

od tej zasady powinny być interpretowane ściśle i są enumeratywnie wymienione w art. 73 ust. 3 ustawy o skok. Wg tej regulacji: *Z dniem ustanowienia zarządcy komisarycznego członkowie zarządu kasy lub Kasy Krajowej zostają odwołani z mocy prawa, a udzielone wcześniej prokury i pełnomocnictwa wygasają. Kompetencje innych organów kasy lub Kasy Krajowej ulegają zawieszeniu. Na zarządcę komisarycznego przechodzi prawo podejmowania decyzji we wszystkich sprawach kasy lub Kasy Krajowej, z wyjątkiem wprowadzania zmian w ich statutach.*

Aby uniknąć całkowitego sparaliżowania bieżącej działalności kasy oraz umożliwić realizację postępowania naprawczego, w sytuacji odwołania członków zarządu i zawieszenia kompetencji pozostałych jej organów, konieczne jest, aby zarządca komisaryczny wstąpił w prawa odwołanego zarządu oraz pozostałych organów kasy. Na zarządcę komisarycznego SKOK przechodzą wszelkie kompetencje dotychczasowego zarządu, rady nadzorczej oraz walnego zgromadzenia. Zarządca komisaryczny ma więc nie tylko kompetencje wykonawcze przypisane wcześniej zarządowi SKOK, ale również kompetencje do realizacji funkcji uchwałodawczych oraz nadzorczych. Pomimo tego, że zarządca komisaryczny wchodzi w pełni uprawnień organów kasy, to jednak nie może podejmować dowolnych działań. Jego zadania określa ustawa oraz decyzja KNF ustanawiająca zarządcę. Według art. 73 ust. 5 ustawy o skok zarządca komisaryczny opracowuje i uzgadnia z KNF program postępowania naprawczego, kieruje jego realizacją oraz informuje KNF i radę nadzorczą kasy o wynikach realizacji programu postępowania naprawczego. Ponadto, zgodnie z art. 73 ust. 9 ustawy o skok, informacje te przekazuje Kasie Krajowej. W przypadku ustanowienia w kasie zarządcy komisarycznego, kompetencje ustawowe i statutowe rady nadzorczej ulegają zawieszeniu z wyjątkiem prawa do wniesienia skargi na decyzję KNF w przedmiocie ustanowienia zarządcy komisarycznego i prawa przyjmowania przez radę nadzorczą SKOK sprawozdań zarządcy komisarycznego o stopniu realizacji programu postępowania naprawczego, jeżeli program taki funkcjonuje w kasie.

W sytuacji, w której Kasa Krajowa odmówi udzielenia pomocy z funduszu stabilizacyjnego, a Komisja Nadzoru Finansowego podejmie decyzję o przejęciu kasy albo o przejęciu wybranych praw majątkowych lub wybranych zobowiązań kasy przez inną kasę za zgodą kasy przejmującej, radzie nadzorczej SKOK przysługuje prawo zaskarżenia tej decyzji w terminie 7 dni od daty jej doręczenia do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (art. 74c ust. 8 ustawy o skok).

Kompetencje rady nadzorczej SKOK ulegają zawieszeniu w przypadku przymusowej likwidacji kasy, która następuje na skutek decyzji KNF. W tym przypadku wyjątek stanowi możliwość zaskarżenia przez radę nadzorczą SKOK decyzji KNF o likwidacji kasy oraz możliwość przyjmowania przez radę nadzorczą likwidowanej SKOK comiesięcznych sprawozdań likwidatora z przebiegu likwidacji (art. 74e ust. 2 ustawy o skok). Termin do zaskarżenia decyzji o likwidacji kasy wynosi 7 dni od daty doręczenia decyzji radzie nadzorczej SKOK. Potwierdzeniem tej praktyki, tj. możliwości zaskarżenia przez radę nadzorczą decyzji KNF, jest stanowisko NSA wyrażone w wyroku z dnia 22 października 2002 r., sygn. III SA 730/02 w analogicznej sprawie dotyczącej ustanowienia zarządcy komisarycznego w banku. NSA przyjął, iż „Decyzję o ustanowieniu zarządcy komisarycznego doręcza się radzie nadzorczej banku; ustawodawca przyznał jej w art. 145 ust. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (...) prawo zaskarżenia do sądu administracyjnego decyzji o ustanowieniu zarządcy komisarycznego, jest więc ona władna odbyć posiedzenie i przeprowadzić głosowanie co do wniesienia skargi”.

VI. KOMISJA KREDYTOWA SKOK

W kasie działa w charakterze opiniodawczym komisja kredytowa. Członkowie komisji kredytowej nie mogą być członkami rady nadzorczej lub zarządu. Do zadań komisji kredytowej należy w szczególności przedstawianie zarządowi:

- 1) opinii w sprawie wniosków o udzielenie pożyczek i kredytów,
- 2) propozycji w przedmiocie wyboru zabezpieczenia pożyczek i kredytów,
- 3) propozycji warunków, na jakich można udzielić pożyczek i kredytów,
- 4) projektów wniosków w sprawie przedłużenia terminu spłaty pożyczek i kredytów oraz przymusowego ściągnięcia niespłaconych w terminie pożyczek i kredytów.

Komisja kredytowa jest obligatoryjną instytucją w SKOK. Nie została ona wyposażona w kompetencje stanowiące ani też wykonawcze. Ma ona charakter opiniodawczy, i z uwagi na tę właśnie funkcję oraz przepis art. 22 ustawy o skok stanowiący *lex specialis* w stosunku do art. 35 Prawa spółdzielczego należy uznać ją za obligatoryjny organ SKOK o funkcjach opiniodawczych¹⁵.

1. SKŁAD ORAZ TRYB POWOŁYWANIA I ODWOŁYWANIA CZŁONKÓW KOMISJI KREDYTOWEJ

Ustawa nie określa składu komisji kredytowej ani też zasad powoływania i odwoływania jej członków. Przyjąć należy, iż jej zadania winny zostać określone w statucie SKOK, a jej skład powinien uwzględniać zasadę kolegialności charakterystyczną dla kas. W zakresie natomiast powoływania członków komisji kredytowej istotne jest określenie w statucie kasy organu właściwego do dokonania wyboru komisji kredytowej oraz sposobu głosowania. Zgodnie z zasadą obowiązującą w SKOK, wybór członków komisji kredytowej powinien następować w głosowaniu tajnym. Statut winien nadto zawierać postanowienia w zakresie kadencyjności komisji kredytowej lub jej członków, a także postanowienia dotyczące sytuacji wygaśnięcia mandatu członka komisji kredytowej.

2. KWALIFIKACJE CZŁONKÓW KOMISJI KREDYTOWEJ

Ustawa nie określa wymogów kwalifikacyjnych dla członków (kandydatów na członków) komisji kredytowej. Z uwagi na funkcje komisji kredytowej, posiadanie przez członka komisji kredytowej merytorycznego przygotowania należy uznać za wymóg konieczny. Zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy o skok członkowie komisji kredytowej nie mogą być członkami rady nadzorczej lub zarządu. Tego rodzaju reguła ma wymiar formalny. W przypadku łączenia funkcji powołanie w skład komisji skutkuje jego bezskutecznością. Zakaz łączenia stanowisk nie dotyczy uczestnictwa w innych organach kasy: walnym zgromadzeniu, zebraniu przedstawicieli czy też zebraniu grupy członkowskiej. Ustawa nie zawiera również zakazu pełnienia funkcji w tym organie przez pracowników kasy.

¹⁵ Zob. A. Jedliński, w: Jedliński, Pietrzykowski, Komentarz, s. 48; odmiennie M. Pawełczyk, P. Sokal, Ustawa, s. 76.

VII. OGRANICZENIA KREDYTOWE W ODNIESIENIU DO CZŁONKÓW ORGANÓW SKOK

Zasady udzielania pożyczek oraz ich spłaty określa statut kasy. Do umów kredytowych zawieranych przez kasy stosuje się odpowiednio przepisy art. 69, 70, 74-78 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe. Do umów o kredyt konsumencki zawieranych przez kasy stosuje się przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim. Odpowiednie stosowanie art. 70 ustawy Prawo bankowe stwarza po stronie kasy obowiązek badania zdolności kredytowej członka ubiegającego się o kredyt. Zgodnie z treścią przepisu art. 70 ust. 1 Prawa bankowego, przez zdolność kredytową rozumie się zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie. Z obowiązkiem badania zdolności kredytowej przez kasę wiąże się wynikający z art. 70 ust. 1 Prawa bankowego obowiązek kredytobiorcy do przedkładania na żądanie kasy dokumentów i informacji niezbędnych do dokonania oceny tej zdolności. Obowiązek badania zdolności kredytowej ma na celu przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa zdeponowanych środków, a jego realizacja stanowić powinna obszar zainteresowania organów zarządzających i nadzorujących SKOK. Kwestia ta zawarta została między innymi w postanowieniach przyjętej przez KNF w dniu 23 czerwca 2015 r. Rekomendacji B-SKOK dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ładu korporacyjnego spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Ustawa o skok zawiera regulacje dotyczące ograniczenia możliwości udzielania przez SKOK pożyczek i kredytów członkom rady nadzorczej, zarządu i komisji kredytowej. Zgodnie z nimi kasa może udzielać wskazanym osobom pożyczek lub kredytów, jeżeli:

- 1) pożyczka lub kredyt nie są udzielane na warunkach bardziej korzystnych niż określone dla innych członków kasy,
- 2) kwota pożyczek i kredytów udzielanych łącznie tym osobom nie przekracza 20% funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego, o którym mowa w art. 25 ustawy o skok.

Jednocześnie na uwagę zasługuje fakt, iż ustawodawca uzależnił udzielenie kredytu lub pożyczki członkowi zarządu od podjęcia stosownej uchwały przez radę nadzorczą SKOK. O możliwości udzielenia kredytu lub pożyczki członkowi rady nadzorczej lub komisji kredytowej decyduje zarząd, informując o podjętej uchwale radę nadzorczą kasy. Określony w ustawie zakaz uprzywilejowania ma na celu zapobieżenie sytuacjom udzielenia przez SKOK pożyczek lub kredytów członkom organów kasy na warunkach bardziej korzystnych niż określone dla innych członków kasy. Przepis ten pełni funkcję zapobiegawczą i ma chronić przed sytuacją, w której członkom kasy zajmującym stanowiska w jej organach przysługują szersze uprawnienia w zakresie uzyskiwania pożyczek i kredytów niż pozostałym członkom SKOK¹⁶. Artykuł 31 ust. 1 pkt 2 ustawy o skok ma na celu przeciwdziałać nadmiernej koncentracji udzielanych przez kasę pożyczek i kredytów członkom SKOK sprawującym równocześnie funkcje w organach kasy.

¹⁶ A. Jedliński, w: Jedliński, Pietrzykowski, Komentarz, s. 74, por. orz. SN z dnia 22 lutego 1962 r., 4 CR 497/61, OSP 1962, Nr 10, poz. 271.

VIII. ZAKAZ UDZIELANIA PORĘCZEŃ PRZEZ CZŁONKÓW ORGANÓW SKOK

Członkowie rady nadzorczej, zarządu i komisji kredytowej nie mogą poręczać pożyczek i kredytów udzielonych przez kasę, w której pełnią funkcję. Zakaz ten wynika z regulacji art. 33 ustawy o skok. Pod pojęciem zakazu należy rozumieć przede wszystkim zakaz zawierania umowy poręczenia na podstawie przepisów art. 876 k.c., zgodnie z którymi poręczyciel byłby zobligowany do wykonania zobowiązania wobec SKOK na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał. Zakaz powyższy dotyczy również poręczenia wekslowego i wskazuje na możliwość wystąpienia w takich sytuacjach konfliktu interesów. Mając na uwadze *ratio legis* tego przepisu, wypada podzielić prezentowany w literaturze pogląd, iż podobnego konfliktu interesów można doszukać się również w przypadku umowy zastawu i hipoteki, gdy zastawcą lub dłużnikiem hipotecznym (rzeczowym) będzie członek organów SKOK (choć przepis nie dotyczy wskazanej sytuacji).

IX. ODPOWIEDZIALNOŚĆ OSÓB WCHODZĄCYCH W SKŁAD ORGANÓW SKOK

Kwestie odpowiedzialności osób wchodzących w skład organów SKOK reguluje art. 58 Prawa spółdzielczego. Regulacja ta odnosi się również do odpowiedzialności odszkodowawczej likwidatora SKOK. Dotyczy ona sytuacji, w której osoby wchodzące w skład organów SKOK działają w sposób powodujący wyrządzenie uszczerbku w majątku kasy w związku z wykonywaniem funkcji w organach SKOK. Na tle regulacji odróżnić należy odpowiedzialność odszkodowawczą wynikającą ze stosunku prawnego członkostwa w zarządzie, radzie nadzorczej lub wykonywania czynności likwidatora od odpowiedzialności pracowniczej, opartej wyłącznie na przepisach prawa zawartych w Kodeksie pracy¹⁷. Artykuł 58 Prawa spółdzielczego ustanawia pełną odpowiedzialność członków zarządu, rady nadzorczej oraz likwidatora za szkody wyrządzone kasie. Aby taka odpowiedzialność wystąpiła, konieczne jest zaistnienie następujących przesłanek:

- 1) po stronie SKOK musi wystąpić szkoda w znaczeniu uszczerbku majątkowego,
- 2) szkoda musi być spowodowana działaniem lub zaniechaniem członka zarządu, rady nadzorczej lub likwidatora sprzecznym z przepisami prawa lub postanowieniami statutu,
- 3) między działaniem lub zaniechaniem członka zarządu, rady nadzorczej lub likwidatora a szkodą musi istnieć związek przyczynowy.

Zgodnie z art. 361 § 2 k.c. naprawienie szkody obejmuje straty rzeczywiste oraz utracone korzyści (*damnum emergens, lucrum cessans*). Członek zarządu, rady nadzorczej lub likwidator SKOK może uwolnić się od takiej odpowiedzialności, jeżeli wykaże, że nie ponosi winy za zaistniałą szkodę. Jeżeli w danej sprawie byłaby wymagana wiedza specjalna, a zarząd, rada nadzorcza lub likwidator SKOK korzystali z wiadomości fachowych uzyskanych od specjalisty i dokonali właściwego doboru osoby posiadającej wiedzę specjalistyczną, wówczas osoby wchodzące w skład tych organów mogą być zwolnione od odpowiedzialności za spowodowaną w majątku kasy szkodę. W takim wypadku odpowiedzialność za szkodę ponosi specjalista. Nie zwalnia natomiast wskazanych osób od ponoszenia odpowiedzialności odszkodowawczej brak po ich stronie minimum niezbędnej wiedzy do wykonywania funkcji w zarządzie, radzie nadzorczej lub na stanowisku likwidatora SKOK¹⁸.

Zgodnie z przepisami art. 355 § 2 k.c. wykonywanie zadań i obowiązków przez członków zarządu, rady nadzorczej oraz likwidatorów powinno odbywać się z zachowaniem staranności wyni-

¹⁷ Zob. stanowisko SN zawarte w tezie wyroku z dnia 4 stycznia 2012 r., III CSK 174/11, głoszące, iż przepisy art. 52 u.p.s. w zw. z art. 22 k.p. nie uzasadniają wniosku, że czynności członka zarządu powinny być traktowane jako wykonywane w ramach stosunku pracy.

¹⁸ Por. wyrok SN z dnia 24 marca 1981 r., II CR 49/81, OSP 1982, z. 5-6, poz. 65.

kającej z zawodowego charakteru ich działalności. Osoby zasiadające w organach kolegialnych SKOK za szkody wyrządzone kasie odpowiadają osobiście w sposób jednakowy, czyli w częściach równych, chyba że zostanie wykazane, iż odpowiedzialność za powstałą szkodę ponosi określony członek organu SKOK.

W zakresie nienormowanym przez art. 58 Prawa spółdzielczego do odpowiedzialności odszkodowawczej członków zarządu, rady nadzorczej oraz likwidatora SKOK stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego. Odpowiedzialność, o której mowa w art. 58 Prawa spółdzielczego nie wyklucza odpowiedzialności z tytułu popełnienia przez członka organu SKOK czynu niedozwolonego (art. 415 i nast. k.c.). Kasa może wówczas żądać naprawienia szkody przez wszystkich sprawców łącznie, przez kilku z nich lub przez każdego z osobna. Członkowie organów SKOK ponoszą również odpowiedzialność karną na zasadach ogólnych kodeksu karnego oraz odpowiedzialność przewidzianą w przepisach karnych ustawy Prawo spółdzielcze, ustawy o skok, ustawy o BFG oraz przepisach innych ustaw szczególnych.

X. ROLA KASY KRAJOWEJ W SYSTEMIE WŁADZ W SKOK

Kasa Krajowa jest spółdzielnią osób prawnych, do której w zakresie nieuregulowanym ustawą stosuje się przepisy Prawa spółdzielczego. Kasy zrzeszają się w Kasie Krajowej. Członkami Kasy Krajowej są wyłącznie kasy. Zgodnie z regulacją art. 42 ustawy o skok celem działalności Kasy Krajowej jest zapewnienie stabilności finansowej kas, a w szczególności udzielanie kasom wsparcia finansowego ze środków funduszu stabilizacyjnego oraz sprawowanie kontroli nad kasami dla zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności oraz zgodności działalności kas z przepisami prawa. Kasa Krajowa nie może prowadzić działalności innej niż działalność określona w ustawie o skok lub ustawach odrębnych. Kasa Krajowa prowadzi działalność wyłącznie na rzecz swoich członków. Działalność ta polega na:

- 1) reprezentowaniu interesów kas przed organami administracji państwowej i organami samorządu terytorialnego, a także w organizacjach międzynarodowych,
- 2) wyrażaniu opinii o projektach aktów prawnych dotyczących kas,
- 3) zapewnianiu doradztwa prawnego, organizacyjnego i finansowego,
- 4) organizowaniu szkoleń i prowadzeniu działalności wydawniczej związanej z działalnością kas,
- 5) opracowywaniu standardów świadczenia usług i prowadzenia dokumentacji przez kasy oraz systemów informatycznych dla kas,
- 6) przyjmowaniu lokat,
- 7) udzielaniu pożyczek i kredytów kasom,
- 8) pośredniczeniu w przeprowadzaniu rozliczeń, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy o skok, oraz wydawaniu kart płatniczych, jeżeli kasa nie wybierze innego sposobu prowadzenia tej działalności,
- 9) udzielaniu pomocy nowo powstającym kasom,
- 10) wypełnianiu za kasy obowiązków informacyjnych wobec Narodowego Banku Polskiego.

Działalność Kasy Krajowej w zakresie poszczególnych SKOK regulują umowy zawierane pomiędzy Kasą Krajową a kasami. Kasa Krajowa może prowadzić na rzecz kasy lub jej członków działalność inną niż określona w ust. 2 art. 44 ustawy o skok jedynie na podstawie umowy zawartej z kasą, o czym informuje Komisję Nadzoru Finansowego. Kasa Krajowa nadto przeprowadza lustrację zrzeszonych kas zgodnie z przepisami Prawa spółdzielczego oraz może prowadzić działalność na rzecz podmiotu przejmującego kasę, przejmującego wybrane prawa majątkowe lub wybrane zobowiązania kasy, nabywcy przedsiębiorstwa kasy w likwidacji, jego zorganizowanej części lub wybranych praw majątkowych, w zakresie i na warunkach działalności prowadzonej na rzecz kasy, wobec której Komisja Nadzoru Finansowego podjęła decyzję o przejęciu lub likwidacji.

Organami Kasy Krajowej są, podobnie jak w SKOK: walne zgromadzenie, rada nadzorcza oraz zarząd. Organem opiniodawczym Kasy Krajowej jest komisja funduszu stabilizacyjnego.

1. WALNE ZGROMADZENIE KASY KRAJOWEJ

Do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia Kasy Krajowej należy m.in.:

- 1) uchwalanie kierunków rozwoju działalności gospodarczej oraz społecznej i kulturalnej,
- 2) rozpatrywanie sprawozdań rady nadzorczej, zatwierdzanie sprawozdań rocznych i sprawozdań finansowych oraz podejmowanie uchwał co do wniosków członków kasy, rady lub zarządu w tych sprawach i udzielanie absolutorium członkom zarządu,
- 3) rozpatrywanie wniosków wynikających z przedstawionego protokołu polustracyjnego z działalności kasy oraz podejmowanie uchwał w tym zakresie,
- 4) podejmowanie uchwał w sprawie sposobu pokrycia strat (z uwzględnieniem art. 26 ust. 2 i 3 ustawy o skok),
- 5) podejmowanie uchwał w sprawie zbycia nieruchomości, zbycia zakładu lub innej wyodrębnionej jednostki organizacyjnej,
- 6) podejmowanie uchwał w sprawie przystępowania do innych organizacji gospodarczych oraz występowania z nich,
- 7) oznaczanie najwyższej sumy zobowiązań, jaką kasa może zaciągnąć,
- 8) podejmowanie uchwał w sprawie połączenia się kas, ich podziału oraz likwidacji,
- 9) uchwalanie zmian statutu (art. 38 § 1 Prawa spółdzielczego).

Statut może rozszerzyć kompetencje walnego zgromadzenia, powierzając mu podejmowanie uchwał także w innych sprawach.

2. RADA NADZORCZA KASY KRAJOWEJ

Rada nadzorcza Kasy Krajowej wybierana jest spośród pełnomocników reprezentujących kasy na walnym zgromadzeniu Kasy Krajowej. Sprawuje ona kontrolę i nadzór nad działalnością Kasy Krajowej. Do członków rady nadzorczej Kasy Krajowej przepisy art. 18 ust. 1 ustawy o skok stosuje się odpowiednio. Przywołana regulacja wprowadza, podobnie jak w przypadku członków organów SKOK zakaz pełnienia określonych funkcji przez osobę prawomocnie skazaną za przestępstwo umyślne przeciwko mieniu, dokumentom lub przestępstwo skarbowe. Chodzi również o przestępstwa penalizowane w: Rozdziale XXXIV KK (art. 270 KK – fałszowanie dokumentu; art. 271 KK – fałszerstwo intelektualne dokumentu; art. 272 KK – wyłudzenie poświadczenia nieprawdy; art. 273 KK – użycie poświadczenia nieprawdy; art. 274 KK – zbycie dowodu tożsamości; art. 275 KK – postępowanie się, kradzież albo przywłaszczenie cudzego dokumentu tożsamości lub dokumentu poświadczającego prawa majątkowe; art. 276 KK – zniszczenie lub ukrycie dokumentu; art. 277 KK – niszczenie znaków granicznych) oraz Rozdziale XXXV KK (art. 278 KK – kradzież; art. 279 KK – kradzież z włamaniem; art. 280 KK – rozbój; art. 281 KK – kradzież rozbójnicza; art. 282 KK – wymuszenie rozbójnicze; art. 284 KK – przywłaszczenie; art. 285 KK – nielegalne podłączenie się do urządzenia telekomunikacyjnego; art. 286 KK – oszustwo; art. 287 KK – oszustwo komputerowe; art. 288 KK – uszkodzenie rzeczy; art. 289 KK

– zabór pojazdu; art. 290 KK – wyrąb drewna; art. 291 KK – paserstwo; art. 293 KK – paserstwo komputerowe), a także przestępstwa skarbowe, unormowane w Dziale II k.k.s.

Obowiązkiem Kasy Krajowej jest poinformowanie Komisji Nadzoru Finansowego o składzie rady nadzorczej Kasy Krajowej oraz o zmianie jej składu niezwłocznie po jej powołaniu lub po dokonaniu zmiany jej składu. Kadencję rady nadzorczej określa statut, z tym że nie może ona trwać dłużej niż 5 lat. Mandat członka rady nadzorczej wygasa z dniem powołania nowego członka rady nadzorczej Kasy Krajowej. Członkowie rady nadzorczej Kasy Krajowej są powoływani przez walne zgromadzenie Kasy Krajowej spośród osób będących pełnomocnikami kas na to zgromadzenie. Ustawa o skok nie określa przesłanek wygaśnięcia mandatu członka rady nadzorczej Kasy Krajowej ani zasad odwoływania jej członków. Wobec powyższego sięgnąć należy w tej mierze do art. 45 § 1 i 5 Prawa spółdzielczego, zgodnie z którym członek rady nadzorczej może zostać odwołany przed upływem kadencji przez organ, który go wybrał. Odwołanie członka rady wymaga zatem uchwały walnego zgromadzenia Kasy Krajowej, podjętej w głosowaniu tajnym większością 2/3 głosów.

3. ROLA ZARZĄDU KASY KRAJOWEJ

Zarząd kieruje działalnością Kasy Krajowej oraz reprezentuje ją na zewnątrz. Zgodnie z art. 51 ustawy o skok zarząd Kasy Krajowej składa się z 3 do 5 osób powoływanych przez radę nadzorczą Kasy Krajowej. Powołanie trzech członków zarządu Kasy Krajowej, w tym prezesa, następuje za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego. Z wnioskiem o wyrażenie zgody występuje rada nadzorcza Kasy Krajowej. Członkowie zarządu oraz osoby zajmujące stanowiska kierownicze w Kasie Krajowej nie mogą pełnić żadnych funkcji lub być pracownikami kas oraz w innych podmiotach nadzorowanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Komisja Nadzoru Finansowego może odmówić wyrażenia zgody na powołanie członka zarządu Kasy Krajowej, w szczególności jeżeli:

- 1) jest prowadzone przeciwko niemu postępowanie karne lub postępowanie w sprawie o przestępstwo skarbowe,
- 2) był on prawomocnie skazany za przestępstwo inne niż określone w ust. 3 pkt 1 art. 51 ustawy o skok,
- 3) w innych przypadkach określonych w art. 51 ust. 3 ustawy o skok.

Kadencję zarządu określa statut, z tym że nie może ona trwać dłużej niż 4 lata. Mandat członka zarządu wygasa z dniem powołania nowego członka zarządu.

4. KOMISJA FUNDUSZU STABILIZACYJNEGO

Organem opiniodawczym w Kasie Krajowej jest komisja funduszu stabilizacyjnego. Komisja funduszu stabilizacyjnego składa się z 7 do 11 członków: przewodniczącego, wiceprzewodniczącego, sekretarza i pozostałych członków powoływanych i odwoływanych przez radę nadzorczą na wniosek zarządu. Członkami komisji funduszu stabilizacyjnego mogą być osoby, które nie były prawomocnie skazane za przestępstwo umyślne przeciwko mieniu, dokumentom lub przestępstwo skarbowe.

Do zadań komisji funduszu stabilizacyjnego należy w szczególności opiniowanie:

- 1) wniosków o kredyty stabilizacyjne oraz o udzielanie innej pomocy, w tym bezzwrotnej,
- 2) rodzaju i wysokości zabezpieczeń udzielanych kredytów stabilizacyjnych,
- 3) wniosków w sprawie prolongaty spłaty kredytów stabilizacyjnych.

W odniesieniu do komisji funduszu stabilizacyjnego przepisy ustawy o skok nie wprowadzają zasady kadencyjności pełnienia funkcji. Regułę tę może natomiast wprowadzić statut Kasy Krajowej.

Swoje opinie i stanowiska komisja przedstawia zarządowi kasy, na wniosek tego organu. Zarząd Kasy Krajowej nie jest związany stanowiskiem (opinią) komisji funduszu stabilizacyjnego, ale zgodnie z art. 74c ust. 2 ustawy o skok w sprawie udzielenia pomocy z funduszu stabilizacyjnego zasięgnięcie opinii komisji jest obligatoryjne.

Fundusz stabilizacyjny jest jednym z funduszy Kasy Krajowej. Jego istnienie jest związane z podstawową funkcją i celem istnienia Kasy Krajowej, jakim jest zapewnienie stabilności finansowej kas. Udzielanie wsparcia finansowego ze środków funduszu stabilizacyjnego jest podstawową formą stabilizacji finansowej kas. Kasa Krajowa posiada nadto środki rezerwy płynnej, które także pełnią funkcję stabilizacyjną. Ze środków tych Kasa Krajowa może udzielić SKOK kredytu płynnościowego na uzupełnienie zasobów pieniężnych kasy w przypadku zagrożenia jej płynności.

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe są samodzielnymi podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą, dlatego też uprawnień Kasy Krajowej do ingerowania w sytuację prawną i faktyczną kas nie można traktować rozszerzająco. Działania Kasy Krajowej wymienione zostały w art. 42 ustawy o skok i sprowadzają się do czynności mających na celu zapewnienie stabilności finansowej kas oraz sprawowanie kontroli nad kasami. Zapewnienie natomiast stabilności finansowej kas ma w szczególności polegać na udzielaniu kasom wsparcia finansowego ze środków funduszu stabilizacyjnego, a sprawowanie kontroli ma służyć zapewnieniu bezpieczeństwa zgromadzonych w kasach oszczędności oraz zgodności działalności kas z przepisami prawa. Cel działalności Kasy Krajowej został dookreślony w § 3 statutu Kasy Krajowej, zgodnie z nim: *Celem działalności Kasy Krajowej jest zapewnienie stabilności finansowej zrzeszonym w niej spółdzielczym kasom oszczędnościowo-kredytowym oraz sprawowanie nad nimi kontroli dla zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności oraz zgodności działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych z przepisami ustawy.*

Do czasu objęcia SKOK nadzorem KNF Kasie Krajowej przypisywano funkcję stabilizacyjną, kontrolną, programowo-organizatorską, funkcję związku rewizyjnego, a także realizację działalności gospodarczej oraz inwestycyjnej, choć te ostatnie nie znajdują uzasadnienia w przepisach ustawy o skok.

Jak już zaznaczano, funkcji stabilizacyjnej Kasy Krajowej nie należy interpretować w sposób rozszerzający. Funkcja ta w praktyce winna ograniczyć się do zarządzania przez Kasę Krajową funduszem stabilizacyjnym. Ustawodawca ustanowił generalną zasadę, zgodnie z którą statut

Kasy Krajowej określa szczegółowe zasady tworzenia funduszu stabilizacyjnego i jego przeznaczenie. Natomiast tak istotna sprawa, jak określenie sposobów inwestowania wolnych środków pieniężnych funduszu stabilizacyjnego, znalazła swoją regulację wprost w ustawie, co oznacza, że sposoby te nie mogą być ustalone ani statutem, ani tym bardziej uchwałą zarządu Kasy Krajowej. W zakresie natomiast funkcji kontrolnej Kasy Krajowej zwrócić uwagę należy na art. 63 ust. 1 ustawy o skok, który umocowuje Kasę Krajową do wykonywania kontroli nad kasami w zakresie zgodności ich działalności z przepisami prawa oraz prawidłowości prowadzonej przez nie gospodarki finansowej. Tym samym ustawa powierza Kasie Krajowej funkcję kontrolną, nie pozbawiając jednocześnie KNF możliwości wykonywania tej funkcji. Informacje niezbędne do dokonywania czynności w zakresie nadzoru analitycznego Kasa Krajowa może uzyskiwać, przeprowadzając bezpośrednio kontrolę w SKOK. Szczegółowy tryb wykonywania czynności kontrolnych w kasach przez Kasę Krajową określa rozporządzeniem Minister Finansów po zasięgnięciu opinii KNF oraz Kasy Krajowej. Kasa Krajowa utraciła swobodę w zakresie decydowania o procedurze wykonywania czynności kontrolnych w SKOK. Dodatkowo Kasa Krajowa ma obowiązek, na żądanie KNF, sporządzić i przekazać Komisji plan kontroli SKOK, przy czym KNF może zażądać od Kasy Krajowej dokonania w nim zmian.

Wg regulacji art. 44 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy o skok, Kasa Krajowa jest ustawowym reprezentantem środowiska kas wobec instytucji władzy publicznej (państwowej i samorządowej) oraz organizacji międzynarodowych. Jest ona między innymi członkiem Światowej Organizacji Związków Kredytowych (ang. *World Organization of Credit Unions*). Jednym z elementów tej środowiskowej reprezentacji jest wymienione odrębnie zadanie opiniowania projektów aktów prawnych dotyczących kas. W literaturze pojawiły się głosy, iż Kasa Krajowa występuje w tym aspekcie jako reprezentant całego ruchu spółdzielni kredytowych, a więc także tych kas, które wbrew obowiązkowi ustawowemu nie są w niej zrzeszone, jej przyszłych członków oraz osób fizycznych i prawnych będących członkami kasy. Zadaniem Kasy Krajowej z tego zakresu jest również wykonywanie w imieniu kas obowiązków informacyjnych wobec NBP. Trudno stwierdzić, czy jest to czynność z zakresu szeroko rozumianych władz SKOK, ale z pewnością działanie to jest logiczną konsekwencją przepisów art. 38 ust. 11 ustawy o skok oraz regulacji ustawy o Narodowym Banku Polskim w zakresie obowiązku tworzenia rezerw obowiązkowych.

Wobec regulacji art. 44 ustawy o skok przyjąć można, że Kasa Krajowa wykonuje tzw. funkcję organizatorską. Kasa Krajowa nie ma natomiast w tym zakresie żadnych kompetencji władczych. Wynika to z faktu, iż nie może do niczego zobowiązywać kas na podstawie art. 44 ust. 1 i 2 ustawy o skok. Działalność Kasy Krajowej w zakresie SKOK, jak wspomniano wcześniej, regulują umowy zawierane pomiędzy Kasą Krajową a tymi kasami. Kasa Krajowa nie może narzucać kasom na podstawie art. 44 ust. 2 pkt 5 ustawy o skok ustalonych przez nią standardów świadczenia usług i prowadzenia dokumentacji oraz systemów informatycznych. Nie może również zobowiązywać pracowników kas do odbywania organizowanych przez nią szkoleń (na podstawie art. 44 ust. 2 pkt 4 ustawy o skok), ani też narzucać kasom swojego pośrednictwa przy przeprowadzaniu rozliczeń pieniężnych i wydawaniu kart płatniczych (art. 44 ust. 2 pkt 8 ustawy o skok).

XI. NADZÓR KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

Od 27 października 2012 r. spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe zostały objęte państwowym nadzorem sprawowanym przez Komisję Nadzoru Finansowego. Zgodnie z art. 60 ustawy o skok działalność kas i Kasy Krajowej podlega nadzorowi sprawowanemu przez Komisję Nadzoru Finansowego w zakresie i na zasadach określonych w ustawie o skok i w ustawie z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym. Celem nadzoru nad kasami jest zapewnienie:

- 1) stabilności finansowej kas,
- 2) prawidłowości prowadzonej przez kasy działalności finansowej,
- 3) bezpieczeństwa środków pieniężnych gromadzonych w kasach,
- 4) zgodności działalności kas z przepisami ustawy o skok.

Celem natomiast nadzoru KNF nad Kasą Krajową jest zapewnienie: stabilności finansowej Kasy Krajowej, prawidłowości wykorzystania funduszu stabilizacyjnego oraz innych środków deponowanych przez kasy w Kasie Krajowej oraz zgodności działalności Kasy Krajowej z przepisami ustawy o skok. Poprzez pryzmat celu prawnego, któremu ma służyć całość kształtu działalności KNF, należy postrzegać tworzenie elastycznych mechanizmów nadzorczych, łączących w sobie zalety autoregulacji rynku i regulacji prawnej. Są to czynności, przy których wykonywaniu chodzi o świadomy i celowy wpływ na podmioty nadzorowane przy pomocy podania rzetelnych i pełnych zapatrywań KNF na określoną sytuację. Od stycznia 2015 r. kasy obowiązują *Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*, przyjęte przez Komisję Nadzoru Finansowego na posiedzeniu w dniu 22 lipca 2014 r. Przedmiotowy dokument zawiera istotne elementy dotyczące wymogów koniecznych w zakresie kwalifikacji między innymi członków organów SKOK. Dodatkowo w dniu 23 czerwca 2015 r. uchwałą Nr 234/2015 KNF przyjęła Rekomendację B-SKOK dotyczącą dobrych praktyk w zakresie ładu korporacyjnego spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.

1. ZASADY ŁADU KORPORACYJNEGO DLA INSTYTUCJI NADZOROWANYCH

Jednym z adresatów zbioru *Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych* (dalej: *Zasady*) jest instytucja nadzorowana – SKOK, działająca poprzez swoje organy. Do końca grudnia 2014 r. instytucje nadzorowane zobowiązane były do powiadomienia KNF o wdrożeniu *Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*. Przedmiotowy dokument stanowi zbiór zasad określających relacje wewnętrzne i zewnętrzne instytucji nadzorowanych przez KNF, w tym relację z udziałowcami i klientami, ich organizację, funkcjonowanie nadzoru wewnętrznego oraz kluczowych systemów i funkcji wewnętrznych, a także organów statutowych i zasad ich współdziałania. Komisja Nadzoru Finansowego uznała, że *Zasady* powinny zostać przyjęte przez instytucje nadzorowane, stając się istotnym dokumentem programowym w ich strategicznej polityce korporacyjnej, oraz wpływać na kształtowanie właściwych zasad postępowania instytucji nadzorowanych. Instytucje nadzorowane

powinny dążyć do stosowania w jak najszerszym zakresie zasad określonych w ww. dokumencie. Odstępianie od stosowania określonych zasad w pełnym zakresie może nastąpić tylko, gdy ich kompleksowe wprowadzenie byłoby nadmiernie uciążliwe dla instytucji nadzorowanej.

W Rozdziale 3 *Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych* zebrane zostały zasady dotyczące organu zarządzającego. Komisja Nadzoru Finansowego wskazała między innymi, iż organ zarządzający powinien mieć charakter kolegialny, a członek organu zarządzającego powinien posiadać kompetencje do prowadzenia spraw instytucji nadzorowanej wynikające **z wiedzy** (posiadanej z racji zdobytego wykształcenia, odbytych szkoleń, uzyskanych tytułów zawodowych oraz nabytej w inny sposób w toku kariery zawodowej) oraz **doświadczenia** (nabytego w toku sprawowania określonych funkcji lub zajmowania określonych stanowisk). W ocenie KNF członek organu zarządzającego powinien posiadać umiejętności niezbędne do wykonywania powierzonych funkcji oraz powinien dawać **rękojmię należytego wykonywania powierzonych mu obowiązków**. Indywidualne kompetencje poszczególnych członków kolegialnego organu zarządzającego powinny dopełniać się w taki sposób, aby umożliwiać zapewnienie odpowiedniego poziomu kolegialnego zarządzania instytucją nadzorowaną. W składzie natomiast organu zarządzającego podmioty nadzorowane winny zapewnić odpowiedni udział osób, które władają językiem polskim oraz wykazują się odpowiednim doświadczeniem i znajomością polskiego rynku finansowego niezbędnymi w zarządzaniu instytucją nadzorowaną na polskim rynku finansowym.

Organ zarządzający, działając w interesie instytucji nadzorowanej, powinien mieć na względzie określone przez przepisy prawa i regulacje nadzorcze cele działania oraz zasady prowadzenia działalności. Realizując przyjętą strategię działalności, organ zarządzający powinien kierować się bezpieczeństwem instytucji nadzorowanej i być jedynym uprawnionym i odpowiedzialnym za zarządzanie działalnością instytucji nadzorowanej.

Wg wytycznych KNF, zarządzanie działalnością instytucji nadzorowanej obejmuje w szczególności funkcje prowadzenia spraw, planowania, organizowania, decydowania, kierowania oraz kontrolowania działalności instytucji. Natomiast w zakresie składu organu zarządzającego powinna być wyodrębniona funkcja prezesa zarządu kierującego pracami tego organu. W *Zasadach ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych* utrzymana została zasada kolegialnej odpowiedzialności za decyzje zastrzeżone do kompetencji organu zarządzającego, niezależnie od wprowadzenia wewnętrznego podziału odpowiedzialności za poszczególne obszary działalności instytucji nadzorowanej pomiędzy członków organu zarządzającego lub delegowania określonych uprawnień na niższe szczeble kierownicze. Natomiast wewnętrzny podział odpowiedzialności za poszczególne obszary działalności instytucji nadzorowanej pomiędzy członków organu zarządzającego powinien być dokonany w sposób przejrzysty i jednoznaczny oraz zostać odzwierciedlony w regulacjach wewnętrznych. Podział taki nie może prowadzić do nakładania się kompetencji członków organu zarządzającego lub wewnętrznych konfliktów interesów.

Podkreślenia wymaga, iż właściwym jest, iż posiedzenia organu zarządzającego odbywały się w języku polskim. Osobom niewładającym językiem polskim powinna być zapewniona odpowiednia pomoc umożliwiająca sprawne ich komunikowanie się, pozwalające na należyte wykonywanie obowiązków wynikających z pełnionej funkcji. Wszelkie protokoły oraz treść podejmowanych uchwał lub innych istotnych postanowień organu zarządzającego instytucji nadzorowanej powinny być sporządzane w języku polskim lub tłumaczone na język polski. Główną zasadą przyjętą przez *Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych* jest założenie, iż pełnienie funkcji w organie zarządzającym powinno stanowić główny obszar aktywności zawodowej członka organu zarządzającego. Dodatkowa aktywność zawodowa członka organu zarządzającego nie może prowadzić

do takiego zaangażowania czasu i nakładu pracy, aby negatywnie wpływać na właściwe wykonywanie pełnionej funkcji przez tę osobę w organie zarządzającym instytucji nadzorowanej. Chodzi o sytuacje, w których w szczególności członek organu zarządzającego nie powinien być członkiem organów innych podmiotów, jeżeli czas poświęcony na wykonywanie funkcji w innych podmiotach uniemożliwia mu rzetelne wykonywanie obowiązków w instytucji nadzorowanej. Członek organu zarządzającego powinien powstrzymać się od podejmowania aktywności zawodowej lub pozazawodowej, która mogłaby prowadzić do powstawania konfliktu interesów lub wpływać negatywnie na jego reputację jako członka organu zarządzającego instytucji nadzorowanej. Zasady ograniczania konfliktu interesów powinny być określone w odpowiedniej regulacji wewnętrznej, określającej między innymi zasady identyfikacji, zarządzania oraz zapobiegania konfliktom interesów, a także zasady wyłączenia członka organu zarządzającego w przypadku zaistnienia konfliktu interesów lub możliwości jego zaistnienia. Jednocześnie w przypadku niepełnego składu organu zarządzającego instytucji nadzorowanej powinien on być niezwłocznie uzupełniony.

Powyższe zasady na gruncie regulacji ustawy o skok winny być stosowane w odniesieniu do członków zarządu, natomiast reguły dotyczące funkcjonowania rady nadzorczej znalazły się w Rozdziale 4 *Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych* dotyczącym organu nadzorującego. Wg założeń tego rozdziału, członek organu nadzorującego powinien posiadać kompetencje do należytego wykonywania obowiązków nadzorowania instytucji nadzorowanej przez KNF, a więc podobnie, jak w przypadku organu zarządzającego, winien **posiadać wiedzę** (z racji zdobytego wykształcenia, odbytych szkoleń, uzyskanych tytułów zawodowych oraz nabytej w inny sposób w toku kariery zawodowej) oraz **posiadać doświadczenie** (nabyte w toku sprawowania określonych funkcji lub zajmowania określonych stanowisk), a także **dotatkowo umiejętności** niezbędne do wykonywania powierzonych funkcji. Natomiast indywidualne kompetencje poszczególnych członków kolegialnego organu nadzorującego powinny dopełniać się w taki sposób, aby umożliwić zapewnienie odpowiedniego poziomu kolegialnego sprawowania nadzoru nad wszystkimi obszarami działania instytucji nadzorowanej. Członek organu nadzorującego powinien dawać rękojmię należytego wykonywania powierzonych mu obowiązków. *Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych* zawierają postulat zapewnienia w składzie organu odpowiedniego udziału osób, które władają językiem polskim oraz wykazują się odpowiednim doświadczeniem i znajomością polskiego rynku finansowego niezbędnymi w nadzorowaniu instytucji nadzorowanej na polskim rynku finansowym. Jednocześnie zasadą jest, iż organ nadzorujący sprawuje nadzór nad sprawami instytucji nadzorowanej w imieniu wszystkich udziałowców, kierując się przy wykonywaniu swoich zadań dbałością o prawidłowe i bezpieczne działanie instytucji nadzorowanej. W związku z powyższym organ nadzorujący powinien posiadać zdolność do wykonywania nadzoru bieżącego w zakresie realizacji przyjętych celów strategicznych lub istotnych zmian poziomu ryzyka lub materializacji istotnych ryzyk w działalności instytucji nadzorowanej, a także w zakresie sprawozdawczości finansowej, w tym wprowadzania istotnych zmian w polityce rachunkowości mających znaczący wpływ na treść informacji finansowej. Organ nadzorujący, a w realiach SKOK – rada nadzorcza oraz poszczególni jego członkowie – przy wykonywaniu nadzoru powinni kierować się obiektywną oceną i osądem. Skład liczebny rady nadzorczej powinien być adekwatny do charakteru i skali działalności prowadzonej przez kasę nadzorowaną. W składzie organu nadzorującego powinna być wyodrębniona funkcja przewodniczącego, który kieruje pracami organu nadzorującego. Wybór przewodniczącego organu nadzorującego powinien być dokonywany w oparciu o doświadczenie oraz umiejętności kierowania takim organem przy uwzględnieniu kryterium niezależności.

Niezależność organu przejawia się przede wszystkim w braku bezpośrednich i pośrednich powiązań z instytucją nadzorowaną, znaczącymi udziałowcami i podmiotami z nimi powiązanymi. Członek organu nadzorującego instytucji nadzorowanej powinien wykonywać swoją funkcję w sposób aktywny, wykazując się niezbędnym poziomem zaangażowania w pracę organu nadzorującego. Niezbędny poziom zaangażowania przejawia się w poświęcaniu odpowiedniej ilości czasu na wykonywanie zadań organu nadzorującego. Pozostała aktywność zawodowa członka organu nadzorującego nie może odbywać się z uszczerbkiem dla jakości i efektywności sprawowanego nadzoru. Członek organu nadzorującego powinien powstrzymać się od podejmowania aktywności zawodowej lub pozazawodowej, która mogłaby prowadzić do powstania konfliktu interesów lub w inny sposób wpływać negatywnie na jego reputację jako członka organu nadzorującego instytucji nadzorowanej.

Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych zawierają, podobnie jak w przypadku organu zarządzającego, postulat właściwego przeprowadzania posiedzeń organu nadzorującego, tj. by odbywały się one w języku polskim. Osobom niewładającym językiem polskim powinna być zapewniona odpowiednia pomoc umożliwiająca im sprawne komunikowanie się, pozwalające na należyte wykonywanie obowiązków wynikających z pełnionej funkcji. Treści podejmowanych uchwał lub innych istotnych postanowień organu nadzorującego instytucji nadzorowanej powinny być sformułowane w języku polskim lub tłumaczone na język polski.

Nadzór wykonywany przez organ nadzorujący powinien mieć charakter stały, a posiedzenia organu nadzorującego powinny się odbywać w zależności od potrzeb, nie rzadziej jednak niż co dwa miesiące. W przypadku stwierdzenia w toku wykonywania nadzoru nadużyć, wystąpienia poważnych błędów, w tym mających znaczący wpływ na treść informacji finansowej lub innych poważnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu instytucji nadzorowanej, organ nadzorujący powinien podjąć odpowiednie działania, w szczególności zażądać od organu zarządzającego wyjaśnień i zalecić mu wprowadzenie skutecznych rozwiązań przeciwdziałających wystąpieniu podobnych nieprawidłowości w przyszłości. Organ nadzorujący, jeżeli jest to niezbędne dla sprawowania prawidłowego i efektywnego nadzoru, może zażądać od organu zarządzającego (zarządu kasy) wystąpienia do wybranego podmiotu zewnętrznego w celu przeprowadzenia określonych analiz lub zasięgnięcia jego opinii w określonych sprawach. W przypadku niepełnego składu organu nadzorującego instytucji nadzorowanej, powinien on być niezwłocznie uzupełniony, w celu usunięcia nieprawidłowości działania rady nadzorczej. Organ nadzorujący dokonywać powinien regularnej oceny stosowania zasad wprowadzonych dokumentem *Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*.

2. REKOMENDACJE KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

W zakresie działań nadzorczych Komisja Nadzoru Finansowego wydała w dniu 23 czerwca 2015 r. (uchwała KNF Nr 234/2015) Rekomendację B-SKOK dotyczącą dobrych praktyk w zakresie ładu korporacyjnego spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Dokument stanowi zbiór dobrych praktyk w zakresie ładu korporacyjnego SKOK. Ład korporacyjny rozumiany jest nie tylko jako zbiór zasad określających wewnętrzne relacje pomiędzy członkami kas a jej organami, lecz szerzej – także jako zestaw podstawowych reguł dotyczących organizacji kasy i funkcjonujących w niej procesów oraz zasad zarządzania, jak również relacji pomiędzy kasą a podmiotami zewnętrznymi świadczącymi usługi na jej rzecz. Należy podkreślić, że szereg rozwiązań ogólnych z zakresu ładu korporacyjnego dla wszystkich instytucji objętych nadzorem Komisji Nadzoru

Finansowego, w tym także dla kas, został zarekomendowany także w przyjętych przez Komisję *Zasadach Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*. **Rekomendacja B-SKOK ma charakter szczególnie w stosunku do wspomnianych zasad i w przypadku ewentualnych rozbieżności powinna mieć pierwszeństwo w zastosowaniu.** Rekomendacja B-SKOK oparta jest na obserwacjach i doświadczeniach związanych z prowadzonymi działaniami nadzorczymi wobec kas, w tym w szczególności ustaleniami kontroli nadzorczych przeprowadzonych w kasach, oceną rozwiązań statutowych kas i działaniami analitycznymi. Rekomendacja obejmuje następujące obszary:

- 1) organizację i strukturę organizacyjną kasy,
- 2) organy kasy,
- 3) członkostwo w kasie i więź,
- 4) outsourcing działalności,
- 5) kluczowe systemy i funkcje wewnętrzne.

Obszary te zostały uznane za priorytetowe do uregulowania w formie Rekomendacji Komisji Nadzoru Finansowego, ze względu na ryzyko, jakie powstaje w działalności kas w związku ze stwierdzonymi w toku działań nadzorczych nieprawidłowościami i zagrożeniami w tych obszarach.

Rekomendacja ma na celu wprowadzenie i ujednoczenie minimalnych standardów ostrożnego i stabilnego zarządzania kasami w zakresie ładu korporacyjnego, a przez to ograniczenie występującego w działalności kas ryzyka operacyjnego związanego z niedoskonałością lub brakiem zasad działania, praktyk, systemów i regulacji wewnętrznych. Rekomendacja odnosi się do zasad ładu korporacyjnego najistotniejszych z punktu widzenia celów nadzoru sprawowanego nad kasami, jakimi są: zapewnienie stabilności finansowej kas, prawidłowości prowadzonej przez kasy działalności finansowej, bezpieczeństwa środków pieniężnych gromadzonych w kasach oraz zgodności działalności kas z przepisami ustawy o skok. Zakres Rekomendacji nie pokrywa się z zakresem Kodeksu dobrych praktyk i zasad działania spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych przyjętego uchwałą Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Kasy Krajowej z dnia 22.06.2012 r. Rekomendacja uwzględni ponadto fakt, iż opracowania i zalecenia w zakresie ładu korporacyjnego wydane zostały również przez Światową Radę Unii Kredytowych (WOCCU).

W uzasadnieniu dla wprowadzenia Rekomendacji Komisja wskazała, iż organizacja kas ma charakter bardzo niejednorodny. Wynika to z dużego zróżnicowania kas pod względem ich wielkości, liczby zrzeszonych członków, stopnia skomplikowania działalności i związanych z nią procesów wewnętrznych. Istnieją kasy, których działalność w całości prowadzona jest w jednej placówce przez zaledwie kilka zatrudnionych w nich osób, jak i dysponujące ponad 100, a nawet 200 etatami i kilkuset placówkami na terenie całego kraju. Z tych względów nie sposób określić jednokrotnych dla wszystkich kas wymogów organizacyjnych, wskazujących na konieczność np. wydzielenia w strukturze organizacyjnej określonych komórek czy bezwzględne rozdzielenia określonych funkcji lub procesów wewnętrznych. Doświadczenia nadzorcze pozwalają wskazać na następujące najistotniejsze aspekty organizacji kas, wymagające uregulowania. Należą do nich: kompleksowość organizacji kasy, tak by służyła ona realizacji celów kasy i uwzględniała najważniejsze elementy, takie jak struktura organizacyjna, sposób zarządzania i sprawowania kontroli, sprawozdawczość wewnętrzna, przepływ informacji i obieg dokumentów, określenie celów działalności i sposobu ich realizacji, sformalizowanie organizacji w pisemnych regulacjach wewnętrznych, określenie struktury organizacyjnej, kompetencji i zadań organów oraz poszczególnych komórek organizacyjnych funkcjonujących w kasie. Pomimo uregulowania kwestii organów kasy i ich kompetencji w przepisach

prawa, Rekomendacja poświęca temu obszarowi wiele miejsca, precyzując zasady realizowania mandatu przez organy oraz ich członków, podkreślając zwłaszcza odpowiedzialność, jaka na nich ciąży. W szczególności Rekomendacja B-SKOK wskazuje na:

- ➔ bezpośrednią odpowiedzialność zarządu kasy za całość procesów zarządczych,
- ➔ indywidualną odpowiedzialność członków zarządu i rady nadzorczej za funkcjonowanie organów, w skład których wchodzi,
- ➔ wsparcie dla jakości zarządzania w kasach poprzez aktywizację członków kas i organów, w których biorą oni udział, urealnianie łączącej ich więzi i wzmacnianie mechanizmów kontroli właścicielskiej,
- ➔ konieczność przejrzystości działania organów i unikania konfliktów interesów, w tym w wyniku powiązań personalnych (rodzinnych) między członkami organów.

W Rekomendacji B-SKOK Komisja wskazała, iż jednym z podstawowych, wymagających uregulowania problemów w systemie skok jest postępujące odejście kas od samopomocowego – członkowskiego charakteru oraz osłabienie, a w niektórych przypadkach wręcz rozpad świadomości i więzi członkowskiej. Stan ten jest jedną z głównych przyczyn wysokiego poziomu ryzyka kredytowego w systemie skok oraz jego niedokapitalizowania. Odwrócenie tego stanu będzie procesem długim i żmudnym, wymagającym z jednej strony zaangażowania całego środowiska, a z drugiej konkretnych i zdecydowanych działań organów kas. Rekomendacja wskazuje w tym zakresie na następujące kwestie:

- ➔ potrzebę istnienia pomiędzy członkami kasy więzi o charakterze realnym, a nie wyłącznie formalnych powiązań zawodowych lub organizacyjnych wskazanych w ustawie o skok,
- ➔ odpowiedzialność organów kasy za kreowanie i kultywowanie więzi oraz aktywizację członków i weryfikację spełniania wymogu więzi,
- ➔ potrzebę podkreślenia obowiązków członków w zakresie podtrzymywania więzi, w szczególności poprzez aktywny udział w walnym zgromadzeniu albo zebraniach grup członkowskich, w kontroli funkcjonowania kasy i jej organów oraz respektowanie podstawowych norm i wartości związanych z działalnością kasy, jakimi są samopomoc, lojalność wobec pozostałych członków i terminowe regulowanie należności wobec kasy.

Z perspektywy postrzegania kasy jako podmiotu działającego poprzez obciążanie ryzykiem środków powierzonych jej pod tytułem zwrotnym, istotnym jest zapewnienie w organizacji kasy odpowiedniego ujęcia i zorganizowania kluczowych dla zarządzania tego typu instytucjami systemów i funkcji wewnętrznych. Rekomendacja wskazuje na potrzebę uwzględnienia tych kwestii w organizacji kasy, nie przesądzając jednak o formie, w jakiej powinno to zostać uczynione. Forma taka powinna zostać dostosowana do rzeczywistych potrzeb i możliwości kasy, wynikających z jej rozmiaru i specyfiki, w tym stopnia skomplikowania działalności.

Komisja Nadzoru Finansowego
Pl. Powstańców Warszawy 1
Skr. poczt. nr 419, 00-950 Warszawa 1
Tel. (+48) 22 262 50 00
Fax (+48) 22 262 51 11
knf@knf.gov.pl
www.knf.gov.pl

ISBN 978-83-63380-97-7